

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ
KOMİSYONU**

**KIRSAL ALANDA KADININ
GÜÇLENDİRİLMESİ VE KIRSALDA KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİNİN DESTEKLENMESİ
KONULU ALT KOMİSYON TUTANAKLARI**

Tarih: 23 Haziran 2016 Perşembe

23 Haziran 2016 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.05
BAŞKAN: Emine YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa)

BAŞKAN - Sayın üyelerimiz, değerli katılımcılar; Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi ve Kırsalda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Alt Komisyonunun 10'uncu toplantısına hoş geldiniz.

Bildiğiniz üzere, Alt Komisyon olarak bugüne kadar gerçekleştirdiğimiz 9 toplantıda ağırlıklı olarak kamu kurumlarının temsilcilerini ve akademisyenleri dinledik. Birleşmiş Milletlerin ve bağlı kurumlarının da kırsalda kadının güçlenmesine ve kırsal kalkınmaya yönelik çeşitli kurumlarla iş birliği içerisinde yürüttüğü önemli çalışmaları bulunmakta. Bu sebeple, Birleşmiş Milletler kurumları tarafından ülke çapında yürütülen projeler ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi almak, kırsalda kadının güçlenmesine yönelik varsa çözüm önerilerini dinlemek üzere Birleşmiş Milletler temsilcilerini bugünkü toplantımıza davet ettik. Hoş geldiniz diyoruz.

Bugünkü toplantımızda Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Kalkınma Programı ve Gıda ve Tarım Örgütü FAO'dan temsilciler var. Davet ettiğimiz arkadaşlar bağlı bulundukları kurumlar adına kadının güçlenmesi ve kırsal kalkınma üzerine projeler yürütüp çalışmalar yapıyorlar.

Katılımcılar; Gökhan Yıldırımkaya, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu; Atila Uras, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı; Gökçe Bayrakçeken Tüzel, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı; Arif Öztürk...

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Bizimle değil şu anda.

BAŞKAN – Sizinle değil.

Berna Bayazıt, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı; Özge Berber Ağtaş, Uluslararası Çalışma Örgütü; Zeliha Ünal, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı.

Hoş geldiniz diyor ve sözü sizlere bırakıyorum.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Öncelikle çok teşekkür ediyoruz bize bu fırsatı verdiğiniz için. Ben, Birleşmiş Milletlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı olarak Türkiye temsilcisiyle birlikte çalışıyorum ve dolayısıyla Türkiye'deki yerleşik 12 Birleşmiş Milletler örgütünün toplumsal cinsiyet eşitliği programlarının koordinasyonu da benim iş tanımım içerisine düşüyor.

Burada, bugün, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının çeşitli programlarından arkadaşlarımız var çünkü “kırsal kesimde kadın” deyince, bizim ormancılık programlarımız da var ya da göç nedeniyle yer değiştiren kadınlar için yaptığımız birtakım programlar da var. Arkadaşlarım o konularda bilgiler verecekler. Zaten, Uluslararası Çalışma Örgütünün hem kadın girişimciliği alanında hem diğer alanlarında bilgi verecekler. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonundan daha çok gezici tarım işçileri çalışmaları konusunda bilgi verecekler. Maalesef, FAO'dan arkadaşımız bizimle değil ama ben, birazcık, arkadaşlarım bitirdikten sonra -zaten Nimet Hanım'la doğrudan çalıştıkları için sanırım Bakanlıkla, sanırım Bakanlık sunuşunda yer almıştır ama- daha önce FAO'yla çalıştığım için biraz FAO'nun yaptığı çalışmalar ve oradaki çalışmalarımızdan önerileri en son sizinle paylaşacağım.

Ben sözü arkadaşlarıma bırakıyorum şimdi.

BAŞKAN – Buyurun.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATİLA URAS – Öncelikle çok teşekkür ediyoruz bu Komisyona bizi davet ettiğiniz için.

Bugün burada Birleşmiş Milletler Kalkınma Programından iki meslektaşımın birlikteyim, onlar biraz daha detaylı, projeler hakkında da bilgi verecekler. Ben, müsaade ederseniz genel olarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Programından bahsedeyim, daha sonra proje özelinde biraz daha detaylara girdiğimizde benim de ekleyeceğim şeyler olacak.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, aslında Türkiye’yle en eski iş birliği içindeki Birleşmiş Milletler kuruluşlarından birisi. 1965’ten beri, hatta resmen adı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı olmadan önceden beri Türkiye’de faaliyetler yürütüyor. Genel olarak da Birleşmiş Milletlerin küresel kalkınma ağı olarak tanımlayabiliriz kurumumuzu. 170’den fazla ülkede, bölgede çalışıyoruz ve çoğunlukla toplumlara, devletlere kendi aslında buldukları çözümlerde yardımcı olmak ve ulusal, küresel kalkınma yolundaki çabalarına destek vermek gibi bir rolümüz var.

Türkiye’de biz 3 program, 3 başlık altında çalışıyoruz. Bunlar; Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyüme, Kapsayıcı ve Demokratik Yönetişim ve İklim Değişikliği ve Çevre. Aslında, tabii ki bunların hepsinin içerisinde bir cinsiyet eşitliği, kadının güçlendirilmesi boyutu hep var. Zaten bunun detaylarına gireceğiz ama kırsala doğru, kırsal kalkınmayla ilgili yaptığımız şeyleri de biraz daha sizinle paylaşmak istiyoruz.

Biz ortaklarla çalışıyoruz. Tabii ki yaptığımız çalışmalarda her zaman ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, akademi, özel sektör yanımızda yer alıyor ve hayata geçirdiğimiz projelerde de bütün bu kurumlarda da aslında cinsiyet eşitliğinin ön plana geçmesi için çabalarımız oluyor. Yani, yaptığımız projelerin yanında, konuyu içselleştirmek için de hep bir görevimiz var diyeyim. Ayrıca, kendi iç yapımızda da -bunun da biraz daha detaylarını verebiliriz- temel stratejilerimizi ve iç yapılarımızı yine toplumsal cinsiyete duyarlı bir hâle getirmek için bu sene bir tür kampanya içerisindeyiz ve küresel ölçekte örnek bir ofis olmaya çalışıyoruz kendi yaptığımız işlerde de yani günlük çalışmalarımızda da cinsiyet eşitliğini ön plana çıkararak.

Belki toplantının akışı içinde hazır söz bizdeyken müsaade ederseniz birazcık program, proje detaylarına da girebiliriz ya da belki de genel olarak Gökçe Hanım ya da Berna Hanım bir şeyler eklemek isterlerse ardından biraz daha detaylara geçelim.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ GÖKÇE BAYRAKÇEKEN TÜZEL – Çok teşekkür ederim.

Ben de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda arkadaşlarımla birlikte çalışıyorum Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında.

Şu nedenle araya girmek istedim biraz da: Biz, Kalkınma Programı olarak bütün planlarımızın, programlarımızın toplumsal cinsiyet eşitliğinin duyarlı hâle getirilmesi için kendi iç yapımızdan ve bütün uygulamalarımızdan başlayarak bir çalışma başlattık. Bu toplamda on sekiz ay süren bir çalışma. Tam yarısını tamamladık ve diğer yarısına geçmekteyiz. Bir eylem planımız var ve bütün dokümanlarımız, bütün planlarımız, projelerimiz olmak üzere her şeyin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hâle getirilmesi için çalışma yapıyoruz. Dolayısıyla, bu bizim alanda yaptığımız bütün çalışmalarımızın da doğrudan doğruya toplumsal cinsiyet eşitliği ya da kadınla ilişkili olarak görülmeyen, geleneksel olarak böyle kabul edilmeyen alanların bile; enerji verimliliği gibi, zehirli kimyasallar gibi, çevre gibi doğrudan ilişkili olmayan alanların bile toplumsal cinsiyet eşitliği açısından analizinin yapılması ve kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarının, farklı etkilene biçimlerinin, farklı etkileme biçimlerinin görülmesini sağlayacak yeni aktivitelerin dizayn edilmesi de dâhil olmak üzere pek çok çalışma yapıyoruz. Bu, aslında bir sertifikalandırma sistemi, toplumsal cinsiyet eşitliği mührü

olarak ifade ediliyor. Latin Amerika’da geliştirilmiş bir sistem ve küresel olarak UNDP’de uygulanan bir sistem ama aynı zamanda yeni başlayan bir inisiyatifle hem kamu kurumlarına uygulanan hem de özel sektöre uygulanan da bir sistem. Bir tür ana akımlaştırma sistemi ve bir tür öğrenme süreci. Dolayısıyla, kendimizden başlayarak geliştirdiğimiz bu çalışmayı aslında yaygınlaştırmak istiyoruz. Ne yapıyoruz? Örgütsel yapımızın tüm araçlarını gözden geçiriyoruz, stratejimizi, insan kaynakları uygulamalarımızı, operasyonel prosedürlerimizi, programlarımızı, projelerimizi. Kapasite geliştirici faaliyetler yapıyoruz. Çok çeşitli alanda bilgi ve deneyim paylaşmamız gerekiyor; çevre, iklim değişimi, kırsal üretim bunlardan bir tanesi ve pek çok ortağımızla bu yolda hareketlenmeye devam ediyoruz. Bir yeniden yapılanma süreci dediğim gibi bizim için ama şunu da belirtmek istiyorum: Aslında, hani, Birleşmiş Milletler sisteminin tümü tümüyle toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir ana şart olarak kabul edildiği bir yaklaşım içinde çalışıyor ve farklı birimlere çok özelleşmiş çalışmalar yapıyor. Kalkınma Programının -Atıla’nın bahsettiği gibi- hem eski bir program olması, bir de çalışma alanının çok yaygın olması dolayısıyla ana akımlaştırma açısından adım atabilme kabiliyetine sahip olması gereken ve bu kabiliyetini güçlendirmesi gereken bir program, bunun için çalışmalar yapıyoruz. Dolayısıyla, diğer Birleşmiş Milletler ajanslarının bu özelleşmiş ve odaklanmış çalışmalarına eklenilerek onlarla birlikte ve kamuyla ortaklık içinde ve özel sektörle ortaklık içinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Tabii, sivil toplum örgütlerinin bilgi ve birikiminden hem kendimiz yararlanmak hem bu bilgi ve birikimin başka alanlara akmasında aracılık etmek de yine bu çalışmalarımız arasında.

Ben şimdilik bu kadar ifade edeyim, gerekirse belki projelerimizden bahsedebilirim.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATILA URAS – O zaman, müsaadenizle biraz daha hâlihazırdaki programımızda konumuz doğrultusunda yaptığımız projelerden bahsetmek istiyorum.

Aslında bizim temel stratejilerimizin başında bütün plan ve programların kapsayıcılık temelinde geliştirilmesi yatıyor. Zaten programlarımızın adı da hep “...kapsayıcı demokratik yönetim” olsun,

“...kapsayıcı büyüme” olsun şeklinde. Tabii, bu “kapsayıcılık” kavramının içinde de kadınların ve kız çocuklarının içerilmesi doğal bir öncelik olarak geliyor. Diğer yandan, kalkınma çabalarında toplumdaki nispeten dezavantajlı kısımları hedeflediğimiz için ben müsaadenizle orman köylüleriyle başlamak istiyorum, hâlihazırda yaptığımız projelerden bahsetmek istiyorum.

Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 10’u biliyorsunuz orman içi ve yakınındaki köylerde yaşıyor ve kırsal nüfusun da neredeyse üçte 1’ine bu denk geliyor. Diğer yandan -tabii ki bu rakam değişti ama biz hep 2004’teki bir rakamı kullanıyorduk sunuşlarımızda- o dönemki gayrisafi millî gelir yaklaşık 6 bin dolar seviyesindeyken orman köylerinde bu rakam 400 dolardı yani neredeyse küresel ölçekteki eşik olan günde 1 dolarlık, 2 dolarlık kazanç sınırına yakın yaşayan bir kesimdi. Şu anda tabii ki daha iyi durumdalar ve bunda Orman Genel Müdürlüğünün ve ORKÖY’ün çok fazla katkısı var. Hâlihazırda da bizim orman köyleriyle ilgili çalışmalarımız Orman Genel Müdürlüğü ve ORKÖY’le yani Orman ve Köy İlişkileri Dairesiyle beraber yürüyor. Bu projelerimizden hâlihazırda 2 tane var sürdürülebilir orman yönetimi ve orman köylerinde enerjiyle alakalı. Orman köylerinin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalardan faydalanması gibi genel bir hedefle çalışıyoruz ama tabii ki asıl hedef mevcuttaki sosyal ve ekonomik durumun geliştirilmesi. Burada da dediğim gibi, OGM’yle birlikte çalışıyoruz.

Hâlihazırda aslında biraz yenilikçi bir proje olarak tanımlayabileceğimiz orman köylerinde güneş enerjisiyle elektrik üretimi projemiz başlıyor. Bunda, hâlihazırdaki elektrik masrafları kadar belli bir süre hâlâ fatura ödemeye devam edecekler ama sekiz dokuz yıl içerisinde köyde kurulmuş olan bu güneş santraliyle hem enerjileri bedava olacak hem de sisteme enerjiyi geri satarak bir gelir elde etmeleri hedefleniyor. Bu doğrultuda köyleri belirlerken özellikle kadınların aktif olarak yer aldığı kooperatiflerin bulunduğu yerlere bir pozitif ayrımcılık yapıyoruz. Diğer yandan, orman köylerinin

aslında ekonomik gelirlerinin önemli bir dayanağı olan odun dışı ürünlerin toplanması, işlenmesi, pazarlanması, ara mamul hâline getirilmesi gibi ekonomik faaliyetlerde bir değer zinciri yaklaşımıyla sosyal, çevresel ihtiyaçlara cevap verecek bir gelişme sağlamayı hedefliyoruz. Bir hibe programımız olacak ve bu hibe kullanım şartnamesinde de özellikle kadın istihdamı, kadın girişimciler, kadın emeğine dayalı faaliyetlerin bulunduğu başvurular öncelik sahibi olacak.

Diğer yandan, yine, ekonomik çeşitlilik yaratmak için orman köylerinde ekoturizm faaliyetlerini destekleyeceğiz ve iş planları hazırlayacağız. Burada da yine kadın girişimciler öncelikli olacak, bir pozitif ayrımcılıkla bu desteklerde kadın girişimcilere öncelik vereceğiz.

Diğer yandan, yine, orman ekosisteminin korunması için... Biliyorsunuz, ısınmanın yanında, su ısıtma için de ormandan alınan odunların -her ne kadar hakları olsa da- ekosisteme az da olsa bir zararı oluyor. Bunun da önüne geçmek için yine ORKÖY'le birlikte güneş panelli su ısıtıcıları dağıtılması için bir hibe programımız olacak. Bunda da hedef şu anda 1.000-1.100 aile.

Kadınların doğrudan faydalanması için de özel önlemler belirliyoruz. Orman köyleriyle ilgili hâlihazırda yürümekte olan projelerimiz ve onların yerel kalkınmada kadını öne çıkaran aktiviteleri bu şekilde.

Yine, bir kırsal kalkınma projesinden daha bahsedip artık sözü arkadaşlarıma vermek istiyorum. Ardahan, Kars ve Artvin'de Tarım Bakanlığıyla birlikte bir projemiz var, IFAD Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu destekli bir kalkınma projesi. Burada, projenin çoğunlukla küçük üretici ve tarım dışı işletme yatırımları, köye altyapı yatırımları ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi gibi bir hedefi var. Bu da yine kadınlara özel yaptığımız çalışmaların önde gelenlerinden bir tanesi. 2015'te yaptık, bu sene de tekrar uygulamaya geçmek üzere; kadın üreticilere yönelik aile tipi sera kurulmasını destekledik. Bitkisel üretimi çeşitlendirmek ve bu sayede hem aile beslenmesine katkı sağlamak hem de bir ekonomik getiri olması hedefiyle Ardahan'ın Göle ilçesinde 10, Hanak ilçesinde 10 olmak üzere 20 tane 48 metrekarelik aile tipi sera kurduk. Kadın çiftçilere ayrıca burada fide temini yapıldı, eğitimler verildi hem kuramsal hem uygulamalı ve kendi seralarında sebze üretimini gerçekleştirdiler. Şöyle sonuçlara da ulaşıldı yani rakamsal olarak geldi: 48 metrekarede ortalama 250-300 kilo sebze elde edilmiş. Tabii, bu dönemde pazardan sebze almadıkları için bir ekonomik katkı da var. Yeni bir üretim sistemiyle çalışıyorlar ve sürdürülebilir bir uygulama. Bunun bu sene tekrar yapılması için de çabalarımız ve çalışmalarımız yürüyor. Diğer yandan da verdiğimiz çeşitli eğitimlerde de -özellikle süt toplama, bunun hijyen boyutu vesaire- yine kadın çiftçiler hep ön planda oldu.

Ben kısaca hâlihazırda yürüten projelerden bahsettim çünkü şu anda ben sürdürülebilir kalkınma boyutunda da çevreden biraz sorumlu çalıştığım için bundan bahsedip sürdürülebilir büyümeyle alakalı sözü şimdi Berna'ya vermek istiyorum müsaadenizle. O da diğer projeleri size anlatacak.

BAŞKAN – Sormak istediğiniz bir şey, bir konu var mı?

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Yok, gayet güzel açıkladı.

BAŞKAN – Ben bir konuyu soracaktım.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATİLA URAS – Buyurun efendim.

BAŞKAN – Az önce orman köylerinde güneş enerjisiyle ilgili projelerden, yine, ekoturizm faaliyetlerinden, hibe programlarından bahsettiniz. Bunların, bu projelerin özellikle uygulandığı iller var mı yoksa il bazında değil mi; belirlenmiş iller var mı?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATİLA URAS – 3 tane il belirlenmişti fakat hâlihazırda başka yerlerde uygulanabilir mi ve genişletilebilir mi diye çalışıyoruz. Bu 3 ili Orman Genel Müdürlüğüyle belirledik. Bunlar Konya, güney tarafı, Karaman tarafındaki orman köyleri; Afyon ve Elâzığ ama dediğim gibi bu üçüyle kısıtlı kalmamak istiyoruz. Pilot olarak burada başlayıp sonra yayılacak.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Ben bir şeyi merak ettim: Şimdi, bütün bu çalışmaları yaparken kadınlarla birlikte çalışılıyor, yeri geliyor erkeklerin de olduğu çalışmalar oluyor ve geneli bir yandan orada yaşayan köylüyü, kadınları desteklemekken bir diğeri de ormanı korumaya yönelik de faaliyet sergiliyor anladığım kadarıyla. Bu amacınızı dikkate aldığımızda ormanın korunması, çevre sağlığı, ekolojik sistemin önemiyle ilgili onlara yönelik eğitimler de veriliyor mu?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATİLA URAS – Tabii ki. Yine, örnek vermek gerekirse bu çabalar içerisinde ormanın korunmasının o bölgedeki suyun varlığı için ne kadar önemli olduğu anlatılıyor. Diğer yandan, pratikte örneğin orman içerisindeki eski kütük parçalarının, odunların toplanması bir yöntemken aslında bunların orman biyolojik çeşitliliği için ne kadar önemli olduğu, işte, orada odun dışı ürünler, mantar vesairenin gelişmesi için önemli olduğu için kalması gerekliliği. Yine, sadece bizim uzmanlarımız tarafından değil, aynı zamanda tabii Orman Genel Müdürlüğü de bu konuya çok vâkıf olduğu için onların uzmanlarıyla birlikte anlatılıyor. Bu eğitimlerde direkt aslında bir doğa koruma hedefi hiç olmuyor çünkü şunun çok farkındayız: Bulunduğumuz coğrafyada insan her zaman doğanın biyoçeşitliliğin bir parçası olmuş durumda yani belli bir kullanım her zaman olmak zorunda. Tabii ki çok özel yerler çok sıkı korunuyor, korunmak durumunda fakat bu dengeyi hep öne çıkararak yani yasaklayıcı değil, doğru şekilde orman ürünlerinin kullanılmasını hep ön plana çıkararak anlatıyoruz. Bunda da hem oranın doğal değeri hem de bölgenin kültürel gerçeklerini de bir arada harmanlamaya çalışıyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Ben de Atila Bey’i takiben aslında ağırlıklı olarak iki alandaki yaklaşımlarımızdan, projelerimizden bahsetmek istiyorum. Burada da şunu vurgulamak lazım: Bunlar daha çok model oluşturmayı, pilot geliştirmeyi amaçlayan, örnek oluşturmayı amaçlayan projeler. İki ana alandan bahsetmek istiyorum. Bir tanesi özel olarak kadınları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefliyor, bir diğeri kırsal kalkınmada bir sektör olarak da turizme odaklanan ve kırsal turizmi desteklemeyi amaçlayan bir proje.

Öncelikle toplumsal cinsiyet ve kadınların üretime katılımıyla ilgili projeden bahsedeyim. Bu, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 9 ilde GAP Bölge Kalkınma İdaresiyle ortaklaşa yürüttüğümüz bir program. Burada çıkış noktamız aslında hep şuydu: Biz bunu 2008’den beri yürütüyoruz. Pek çok yerel ölçekte üretimi destekleyen proje var ama burada hep sıkıntı bir şekilde satış ve pazarlama noktasında. Bizim bu çıkış noktasıyla başlattığımız, pazarlama ve tasarım çıkışıyla başladığımız bir proje bu ve bir yandan da kurumsal yapıların da odaklandığı bir yapı. Burada bizim yıllardır bu konuda çalışan kişiler olarak da hep gördüğümüz, bir şekilde kurumsal ve örgütlü yapılar olmadığı takdirde, ne yaparsanız yapın bir şekilde bu gelirin paylaşılması veya işte sürdürülebilir olmasıyla ilgili sıkıntılar var. Bu projede biz ağırlıklı olarak bunlara odaklandık. Bir tanesi pazar ve tasarım çıkışlı olması, biri de kurumsal yapıların desteklenmesi ve güçlendirilmesi.

Şimdi, burada kurumsal olarak bakarsak, ağırlıklı olarak biz Güneydoğu Bölgesi’nde ÇATOM’lar aracılığıyla, ama bunun yanında diğer kadın STK’ları, kadın örgütleriyle de çalışarak bu çalışmaları yürütüyoruz. Ağırlıklı olarak bizim giriş noktamız ekonomik gelişme yani üretim ve gelir elde edilmesini sağlamak ve bu gelirin paylaşılmasını sağlamak ama bunu elbette ki tek başına üretim

tarzı, üretime odaklı eğitimlerle değil, bir yandan da sosyal gelişmeyi destekleyen faaliyetlerle de destekliyoruz. Burada “pazarlama” derken, aslında bizim burada örnek olarak, model olarak da gururla da hep anlattığımız bölgeye özel bir markamız çıktı. Güneydoğu motiflerinin, kültürel yapısının ön plana çıkarıldığı, Güneydoğu’da “Argande” diye bir markamız çıktı ve bu da birkaç yıldır Mudo mağazalarında satılıyor ama dediğimiz gibi -yani pazarlamanın da çok önemli olması- işte, Markafoni’dir, ulusal İnternet on-line satış bağlantıları, artı, diğer kanallardan da işte “fair trade” -adil ticaret modelleri- veya farklı kanalların da denendiği bir yapı söz konusu.

Burada tasarımcılarla çalışıyoruz ve yerelde üretilen bu tasarımları ÇATOM’lara katılan veya yine diğer örgütlü yapılarda da çalışan kadınlar üretilip daha sonra bir şekilde bir kooperatif aracılığıyla gelirini de paylaşıyorlar. Burada Argande bizim hep vurgulamak istediğimiz bir şey ama bunun yanında diğer STK’ların da, sivil toplum kuruluşlarının da üretimlerine düzenli olarak destek veriliyor. Örneğin, “Argande” markası dışında da iş planı geliştirilmesi, işte, pazar bağlantılarının kurulması, bu yapıların birbiriyle etkileşim hâlinde pazar olanaklarına erişiminin sağlanması gibi destekler veriliyor.

Yine, model olması açısından bir kreş uygulaması söz konusu. Bu, hep her yerde söylenen ama aslında çok da fazla uygulanamayan, kadınların bir şekilde katılması için çocuklarını kreşe göndermesi mecburiyeti, Kilis’te böyle bir model uygulaması da söz konusu. Çok kısaca, bu GAP İdaresindeki projeyi böyle anlatabilirim.

Turizmle ilgili, kırsal turizmle ilgili bizim Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Anadolu Efes ortaklığında yürüttüğümüz bir program var. Aslında bunun çıkış noktasında Doğu Anadolu’da kırsal kalkınmaya alternatif bir sektör olarak biz turizm konusunda çalışmaya başladık. Doğu Anadolu’ya odaklanıldı, daha sonra, 2013’den itibaren tüm Türkiye çapında farklı kırsal turizm girişimlerinin desteklenmesini amaçlayan bir program. Burada bu program aslında seçilecek, desteklenecek projeleri seçerken bazı öncelikleri var. Toplumsal cinsiyet eşitliği bunlardan biri. Yoksulluğun azaltılması, çevresel sürdürülebilirlik, kapsayıcılık içeren bir yaklaşım olması bu projelerde etkili unsurlardan ama biz bu proje başvurularında baktık, küçük ölçekli projeler bunlar.

Şu anda 9 tane projemiz var Türkiye çapında ama aslında en yoğun olarak bu projelere başvurular ve -onaylanan iyi projeler- gelenler de kadınların önderlik ettiği projeler oldu hep bir şekilde. Örneğin, işte, Bursa’da bir projemiz var. Burada Bursalı kadınların, Bursa’da Misi köyündeki kadınların ipek böcekçiliği ve ipek üretimi üzerine çalışmaları, işte, Seferihisar’da yine Seferihisarlı kadınların kırsal ürünlerini yapıp sattığı ve hem organik üretim hem de on-line satış kanalları üzerinden yaptıkları bir girişim var. Mardin’de ev pansiyonculuğuyla ilgili bir çalışmamız oldu yine kadınların alıp götürdüğü, direkt yürüttüğü. Şu anda Isparta Keçiborlu’da lavantayla ilgili bir çalışma var, yine lavantanın üzerine odaklanan. Burada da bir kırsal kadın kooperatifi kurulması söz konusu.

Burada gördüğümüz şu ki aslında kadınlar bir şekilde, hele de bu kriterlerde belki bir avantaj konabilirse -ki bizim avantaj koymamız bunda etkili bile olmadı- gerçekten... Çünkü kadınlar hep çok daha iyi projelerle geldiler. Ciddi anlamda bir motivasyon yaratıyor bir şekilde ve kadınlar şu anda gerçekten çok aktif olarak hem projelerini yürütüyorlar hem de tanıtıma ve bölgelerinin tanıtımına da ciddi anlamda katkı sunuyorlar. Turizm Bakanlığında da aslında bizim hep aslında daha büyük ölçekli kırsal turizmin desteklenmesi konusundaki yaklaşımımızda ortak programımızda da destek vermeyi amaçlayan bir şey. Çünkü burada Bakanlığın kapasitesiyle ilgili de yaptığımız ayrı bir çalışmaya da model oluşturmak anlamında bir katkı sağlıyor.

Burada sayılar, rakamlar çok büyük değil elbette, hepsi baktığımızda işte 20 kadın müdahil birisinde, birinde işte 25 kadın gelir elde ediyor vesaire ama bunlar dediğimiz gibi küçük boyutlu, küçük ölçekli ama yerel, noktasal ölçekte de bir fark yaratabilen projeler oldu. Çok kısaca böyle özetleyebilirim.

BAŞKAN – Burada kadınlar kooperatif şeklinde mi başvuruda bulundular?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Genelde dernek aracılığıyla ama daha sonra gelir elde etmeye başladıklarında bir kooperatif yapısına ya da kurumsal bir yapıya dönüşüyor olması gerekiyor. Kooperatif aslında en uygun görünenleri ama yine de uygulaması da en zor olanlardan biri.

BAŞKAN – Daha çok dernekler adına başvuru...

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Dernekler aracılığıyla başvuruyorlar. Kooperatif varsa o da mümkün tabii.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Geçen hafta Başkanım, Kültür ve Turizm Bakanlığı geldiğinde bu projeden bahsetmişim ve bu projede tabii duyurusunun ben çok yeterli olduğunu görmedim daha doğrusu ben kendi ekibimle, kadın kooperatiflerimiz var, bir an önce kooperatiflerin böyle kırsal turizmle ilgili projeleri varsa başvuruda bulunabilecekleriyle ilgili bilgi akışı sağladık. Ben şeyi merak ediyorum: Bu projenin başladığı tarih 2013 yani devam eden bir proje değil mi? Belli bir süresi var mı?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Her yıl belli sayıda projeye destek veriyor diyeyim. Yeni fon kaynağı açılıyor, yeni projelere destek veriyor. Yani yılda 3-4 proje gibi bir şey diyebilirim. Küçük, az sayıda projeler. Kaynak artırdığımız takdirde sayı artırılabilir, bu Anadolu Efesle aramızdaki ayrılan kaynağın kullanılması, bütçe üzerinden bir şey. Duyuru dediğimizde de aslında bunlar bayağı işte sosyal medya üzerinden, işte gazeteler aracılığıyla yayını yapıyor ve yerelde de aslında daha sonra da valilikler aracılığıyla biraz daha birkaç seçilmiş ilde bölgeyi toplamak için duyuru yapılıyor ama ben açıkçası böyle bir şey de almamıştım, iletmek de isterim duyulmamış diye.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Yani şey açısından, işte Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı kırsalda kadına yönelik direkt faaliyet yürüten bir bakanlık olması nedeniyle ben Kültür ve Turizm Bakanlığıyla da aynı şekilde ifade ettim. Hani işbirliği içerisinde olabileceğimiz başka konular da çıkabilir diye söylemişim.

Bir de sözünüzün içerisinde şey geçti, bu “Kooperatif kurulmasını destekliyoruz.” gibi, yani siz bunun için bir destek mekanizması oluşturuyor musunuz? Lavantayla ilgili mesela projede başvuruldu. Bu projeden sonra kooperatifi kurmak için gerekli desteklerde de bulunabiliyor musunuz?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Şöyle, yani o bir proje kapsamında zaten, kooperatif kurulmasıyla ilgili masraf ve destekleri projenin içine koyabiliyorlar bir şekilde yani bu projenin bir aşaması yani kurumsal yapı da onun...

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Çünkü en önemli noktalardan birisi bu, kadınlar kooperatif kurmak istiyorlar ama masrafların fazla olması nedeniyle sıkıntı yaşıyor. Hani proje içerisinde bu, desteklenebilme özelliğine sahip.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Destek içinde olması çok kritik elbette ki çünkü yani bundan sonra gelirin elde edilebilmesi ve kurumsal bir yapının olması da bu tip projelerin ana unsurlarından birisi oluyor. Elbette ki desteklenen unsurlardan birinin de o olması gerekiyor.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Argande Projesi’ni biraz açar mısınız, içeriği nedir?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Daha çok tasarımcıların gelip işte bölgeye özgü tasarım yaptığı ve Argande içinde üretim yapan... Şu anda mesela Kilis'te bir atölyemiz var.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Giyim üzerine mi?

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Giyim üzerine, evet. Yani her sezon tasarımcılar işte ne bileyim 20-25 parçalık bir koleksiyon yaratıyorlar Argande markası için ve bu koleksiyonu kadınlar üretiyor bir şekilde, Mudoda başlamak üzere daha sonra işte online diğer kanallarda da satışı yapılıyor. Argande markası üzerinden de bu Kilis atölyesi üzerinden markaya Mudo ödemeyi yapıyor -Mudo olması gerekmiyor yani marka sonuçta nerede satılırsa- kadınlar da yaptıkları üretim ölçeğinde gelirlerini alıyorlar. Bayağı ciddi aslında gönüllülük üzerine kurulu bir proje bu. Bu, çünkü tasarımcılar veya işte bu konunun reklam, işte katalog çekimleri şunlar bunlar, onların hepsi aslında gönüllüler tarafından yapılıyor. Burada o da aslında çok önemli bir katkı.

BAŞKAN – Bu tasarımcıların tabii bir ücretleri oluyor, bir masrafı oluyor, bunu...

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Şu karşılanıyor mesela, İstanbul'da yaşayan tasarımcının işte Kilis'e geliş masrafı karşılanıyor ama onun dışında herhangi bir ücret almıyorlar. Yani sadece yol masrafı ve işte oradaki...

BAŞKAN – Gönüllü olarak destek oluyorlar yani.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Gönüllü, onların hepsi gönüllü.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Peki, bunu daha farklı bölgelere yaymayı düşündünüz mü? Örneğin benim seçim bölgem Aydın'da bir bölgemiz var, Bozdoğan, iğne oyalarıyla ünlüdür. Tasarımcıların iğne oyarlarını da kullanabileceği yeni bir model yani yeni bir akım başlatması olabilir. Buldan'ı biliyorsunuz mesela Denizli'nin, oranın dokumaları çok daha farklı. Bunların daha bölgelere yayılarak yapılması, daha çok kadını destekler diye düşünüyorum.

Bir de bu, özellikle uzmanımızın da ifade ettiği gibi, kadınların bunlardan haberdar olması çok zor oluyor. Yani biz bile geldik, burada toplantılarda birçok şeyi öğreniyoruz ama kırsalda yaşayan kadınlar genellikle bundan çok haberdar olamıyorlar. Bunları daha böyle yaygınlaştırmak, daha toplumu, kadınları bilgilendirmek, bu projelere daha çok başvurmalarını sağlamak amacıyla daha fazla duyuru yapmak faydalı olabilir diye düşünüyorum. Bununla ilgili olarak da özellikle kadın dernekleri, kent konseyleri, kadın meclisleri... Tabii ki çalıştığınız resmî kurumlarla da belki duyuru yapıyorsunuz ama oraya giden kadınların sayısı da çok fazla değil. Muhtarlıklar, özellikle kırsalı ilgilendirdiği için oralara böyle spot afişler asılsa, bilgilendirme gönderilse zannediyorum size çok sayıda başvuran olacaktır.

Bizim kültürümüz çok zengin, çok da zengin kaynaklara dayalı kültürel zenginliklerimizi de ekleyince epey bir proje çıkar diye düşünüyorum, bilmiyorum siz ne düşünürsünüz.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ BERNA BAYAZIT – Ben orada Gökçe Hanım'a bir şey yapacağım. Burada şey çok önemli, size çok katılıyorum yani olabildiğince duyuruyor olmak lazım. Bizim buradaki tecrübemiz şunu gösteriyor: Sivil toplum kuruluşları etrafında bir araya gelmiş kadınlarla bu işi yapmak biraz daha kolay ve kontrol edilebilir yani ev bazlı, dağılmış kadınlarla yapmak bu işi biraz daha zor olacaktır. O yüzden örgütlü yapılar veya dernekler, vakıflar, bir şekilde kendi içinde çeviren sistemler etrafında yapmak çok çok önemli. O yüzden de bu kurumları, bu derneklere katılımı motive etmekte bu tip projelerle iştigal etmek için de aslında bir araç oluyor bir şekilde.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Özellikle kent konseyleri kadın Meclislerinde görev alan kadınların çoğu belli derneklere üyedir. Hatta bazıları 2-3 tane derneğe üyedir. Kent konseyi kadın Meclislerine ulaştığımızda o bölgedeki derneklerin hiç olmazsa üçte 1'ine ulaşırsınız diye düşünüyorum.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ GÖKÇE BAYRAKÇEKEN TÜZEL – Çok teşekkür ederiz, gerçekten çok güzel öneriler. İşte biz de tam da bu toplumsal cinsiyet ana akımlaşması çalışması içinde yaptığımız bütün çalışmalarını o gözle, sizin şimdi yaptığınız gibi bir toplumsal cinsiyet analizinden geçirip nasıl daha fazla kadınların dâhil olduğu ve faydalandığı hâle getiririz diye düşünüyoruz. Çok güzel bir nokta, çünkü sık sık tartıştığımız bir nokta. Berna'nın belirttiği gibi işte hibe programlarımızda öncelik verme filan, bunlar güzel ama bunlardan gerçekten haberleri olacak mı kadınların, ulaşacak mı, gerçekten onların ilgilendiği alanlar mı? Aslında ilgilenebilecekleri alanlar olduğunun bilgisi kendilerine iletebilmiş mi? Bunları hep düşünerek adım atmaya başladık, epeyce böyle yoğun ana akımlaşırma toplantıları yapıyoruz, projelerimizi tekrar gözden geçiriyoruz, analiz ediyoruz her projemizi. Her projemize tekrar yeniden aktiviteler dizayn ediyoruz. Benim de en önemli tartıştığım noktalardan biri budur.

Çok teşekkürler, tekrar burada da gündeme geldiği için.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Buyurun.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Çok teşekkürler Sayın Başkan, sayın Komisyon üyeleri.

Bizleri davet ettiniz ve hazırlanacak rapora katkı sunabilme imkânı sunduğunuz için gerçekten özel olarak teşekkür ediyoruz. Biz de Türkiye’de aslında 1932 yılından beri faaliyet gösteren, Türkiye’nin üyesi olduğu bir uluslararası kuruluşuz, Birleşmiş Milletler çatısı altında bir ihtisas kuruluşuyuz. Kısaca size Uluslararası Çalışma Örgütü’nün çalışma alanlarından bahsetmek gerekirse, daha çok -aslında adından da anlaşılacağı üzere- çalışma hayatına dair, istihdama, çalışma koşullarına, çalışma haklarına dair hem uluslararası düzlemde sözleşmeler geliştirmek ki pek çok sayıda sözleşmemiz var, 189 adet sözleşmemiz var. Gelmeden önce Komisyonunuzun web sayfasını fark ettim ki ILO’nun aslında toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili pek çok sözleşmesini zaten web sayfanızda yayınlıyorsunuz. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın erkek eşitliği meselesinde, kadın istihdamını güçlendirmek adına pek çok sayıda sözleşmemiz var, üye devletlerin onayladığı. Dolayısıyla da uygulamak konusunda taahhütte bulunduğunuz sözleşmeler bunlar.

Bunun yanı sıra tabii ki Uluslararası Çalışma Örgütü olarak uluslararası düzeyde norm yapıcı bir sürece katkı sunmanın yanı sıra hazırladığımız projelerle, yürüttüğümüz projelerle de bu sözleşmelerin hem hayata geçmesini sağlıyoruz, bu konuda hükûmetlere ve taraflarımıza destek oluyoruz ama aynı zamanda biz de özellikle öncelikli gördüğümüz alanlarda yeni politikaların yaratılması konusunda destekler sunuyoruz.

Tabii, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün özel bir yapısı var, üçlü bir yapıya sahip. Hükûmetlerin yanı sıra sendikalar ve işveren örgütleriyle birlikte çalışıyoruz. Bu, aslında bizim daha çok sayıda kadın ve erkek işçiye ulaşmamızı sağlıyor.

Türkiye’de de hani kısaca Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) olarak yaptığımız faaliyetleri genel olarak özetlemek gerekirse öncelikli olarak politika yapım aşamasına destek oluyoruz. Bu alanda özellikle kırsal alanda ve tarım konusunda, tarım sektörüne ilişkin yaptığımız faaliyetlere son yaptığımız katkılardan bahsedecek olursam, biliyorsunuz Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırladığı Uluslararası İstihdam Stratejisi bulunuyor. Ve o Uluslararası İstihdam Stratejisi’nin en önemli sektörlerinden birisi de tarım sektörü. Şimdi, ben hani toplantıya gelmeden önce birkaç veriye de baktım, özellikle istihdam konusu bizim açımızdan çok önemli olduğu ve kadın istihdamı da öncelikli konulardan birisi olduğu için gördüm ki aslında bu bildiğimiz bir şey tabii. Türkiye’de toplam çalışan, istihdam edilenlerin yüzde 20’si tarım sektöründe istihdam ediliyor ve tarım sektörü aslında kadın istihdamı konusunda çok büyük bir kaynak bizim açımızdan. Çünkü istihdam edilen kadınların da

yüzde 31’i tarımda istihdam ediliyor. Dolayısıyla bizim için gerçekten önemli ve üzerinde düşünmemiz gereken bir alan. Ama öte yandan da ne yazık ki tarım sektörü özellikle ücretsiz aile işçisinin çok yoğun olduğu ve kadınların yüzde 90’ından fazlasının ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı ve aynı zamanda sosyal güvenceden yoksun olarak çalıştığı ve temel çalışma haklarının ihlal edilerek çalıştığı bir alan. Dolayısıyla, gelişime çok açık bir alan ve üzerinde düşünmeye, yeni politikalar geliştirmeye ihtiyaç duyulan bir alan. Bu anlamda Uluslararası İstihdam Stratejisi önemli. Çünkü eylem planının temel referans alanları bulunuyor, nerelerde, hangi alanlarda müdahale edilmesi gerektiği konusunda ve hangi kurumlarla işbirliği hâlinde yapılması gerektiği konusunda önemli bir referans kaynağı ve biz de bu stratejinin oluşturulmasında uyguladığımız projelerle de stratejinin hayata geçirilmesinde önemli katkılar sunuyoruz.

Bir diğer konu ki bizim özellikle, ağırlıklı olarak son dönemlerde çalıştığımız mevsimlik tarım işçiliği konusu. Bu konu zaten çok uzun yıllardır, özellikle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının üzerinde yoğun olarak çalıştığı ve projeler yürüttüğü bir alan. Mevsimsel tarım işçilerinin içinde de kadınlar çok önemli bir kesimi oluşturuyor. Geçtiğimiz yılda da bir Meclis araştırma komisyonu yayımlandı bu konuda ve biz bu komisyon raporuna da ciddi katkılar sunduk. Dolayısıyla, bu tür politika metinleri gerçekten politikaları hayata geçirmek konusunda önemli veri kaynakları oluşturuyor ve aynı zamanda geliştirilen politika önerileri de bizler açısından da yeni projeler geliştirmek açısından da çok önemli kaynaklar.

Tam da bu sözü mevsimlik tarım işçiliği konusuna getirmişken burada yürüttüğümüz projeye dair de size kısaca bilgi vermek isterim. Uzun zamandır, aslında mevsimlik tarım işçiliği konusunda ve tarımda kadın işçiler, çocuk işçiliği konusunda 2000’li yılların başından itibaren çalışıyoruz. Çünkü bizim Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıyla yaptığımız mutabakat zaptı bağlamında çocuk işçiliği ve kadın istihdamı konuları öncelikli alanlarımız arasında yer alıyor. En kötü formda çocuk işçiliğinin önlenmesi ve kadının istihdamının artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi bu anlamda bizim ana müdahale alanlarımızdan birisi. Mevsimlik tarım işçiliğinde de özellikle çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda gerek Çalışma Bakanlığı gerekse de projeyi yürüttüğümüz pilot illerdeki -ki bunlar Ordu, Sakarya ve Düzce- belediyelerle, il özel idareleriyle, orada çalışma yürütülen sendikalarla, sivil toplum örgütleriyle yakın iş birliği hâlinde özellikle fındık sektöründe çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda faaliyetler yürütüyoruz. Bu faaliyetlerin aslında ana eksenini çocukları... Çünkü çocuklar sürekli, yılın aslında önemli bir bölümünde eğitimden mahrum kalarak aileleriyle birlikte farklı illerden farklı bölgelere göç etmek zorunda kalıyorlar. Biz şu an fındık sektörü üzerine yoğunlaşıyoruz ama çocuklar ve de aslında siz de çok daha iyi bileceksiniz, tarımda her alanda mevsimlik tarım işçileriyle karşılaşıyoruz. Bizim üzerinde durduğumuz fındık sektöründe ise yaptığımız aslında özetle, özellikle yoğun olarak faaliyetin yürütüldüğü temmuz, ağustos aylarında o bölgelerde çocuklara geçici eğitim olanaklarını sağlamak, ailelere bir nevi mentorlük faaliyetinde bulunmak ve onlara destek olmak, aileleri çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda bilgilendirmek ama bu bilgilendirmeyi yaparken aynı zamanda anneleri ve kadınları da özel bilgilendirici toplantılar düzenlemek, sosyal hizmet uzmanlarından bu konuda destek alıyoruz. Sonuç itibarıyla, baktığımızda, çocuk işçiliği tarımda ya da diğer sektörlerde çocuk işçiliği dediğimiz konu kadın ve erkekleri de ilgilendiren, aileleri ilgilendiren bir konu çünkü gelir getirici bir unsur olarak görüldüğü için bu konuda ailelerin de önemli bir role sahip olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla, bu projemiz kapsamında hedefimiz esas olarak çocukları okul hayatına geri göndermek ve onları aslında çalışma hayatından geri çekmek olmakla birlikte aynı zamanda aileleri ve kadınları da bu konuda bilgilendirip ve mümkünse de onları bu sürece daha fazla dâhil edip çocukları okul hayatına geri gönderebilmek, okul hayatına dâhil olmalarını sağlayabilmek aslında. Bu yüzden de burada özellikle kadınlarla -çünkü kadınlar da çalışıyorlar elbette ki- iş birliği yapmanın ve onları sürece dâhil etmenin çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Buradan bağlantı olarak aslında kadın istihdamı konusu bizim için çok önemli. Doğrudan tarımda kadın istihdamını artırmaya yönelik bir projemiz hâlihazırda olmamakla birlikte genel itibarıyla kadınların mesleki eğitimler üzerinden istihdam edilebilirliklerini artırarak kadınların daha çok istihdamda yer almasını, daha çok görünür olmasını ve mümkünse her sektörde görünür olmasını istiyoruz. Çünkü biliyoruz ki iş piyasamızda kadınların ağırlıklı olarak görüldüğü sektörler var, bunun başında tarım geliyor elbette ki ve hizmetler sektörü ama bizim isteğimiz, dileğimiz o ki -ki bu konuda hem Çalışma Bakanlığıyla hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla yakın çalışıyoruz- kadınların daha az görünür olduğu sektörlerde daha çok istihdam edilmelerini sağlamak amacıyla onları hem ekonomik olarak güçlendirmek istiyoruz mesleki anlamda ama aynı zamanda -ki bu bizim kadının güçlenmesine bakış açımızın da aslında iki ayağı olduğunu varsayarsak- toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri üzerinden kadınların sosyal anlamda da daha çok güçlenmesini, kendi hayatlarına dair, haklarına dair daha çok bilgilencmeleri ve bu konuda kendilerini daha çok gösterebilmelerini istiyoruz. Dolayısıyla, bu iki ayaklı hani strateji üzerinden kadınları ekonomik anlamda da güçlendirme hedefindeyiz. Bunun tabii, bir ayağını girişimcilik oluşturuyor ve kooperatifleşme. Bu, aslında ILO'nun küresel ölçekte geliştirdiği ve tarımda da FAO'yla birlikte başka ülkelerde çokça uyguladığımız Kendi İşini Kendin Kur Programı'mız var ve biz bu programı daha da geliştiriyoruz. Bu program, aslında aynı zamanda hani tarımda ve diğer sektörlerdeki kadınların kendi işlerini nasıl kurabilecekleri, bunu nasıl hayata geçirebilecekleri ve bunun sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacakları üzerine kadınları güçlendirmek ve onlara sürekli mentorluk hizmetiyle daha da devamlılığını sağlamak üzerine kurulu.

Kooperatifçilik konusu da bizim özellikle üzerinde durduğumuz, bir süredir üzerinde çalıştığımız bir konu, girişimcilikle belirli farklılıklar olmakla birlikte aslında Türkiye'de kooperatifleşmenin kadınların da ekonomik anlamda daha çok görünür olması açısından iyi bir araç olduğunu düşünüyoruz, ki bu konuda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifler Genel Müdürlüğüyle çok yakın çalışıyoruz. Ama öte yandan, kooperatifleşmeyle ilgili yasalarda kadınların ekonomik yükümlülükleri anlamında, kooperatiflerin ekonomik yükümlülükleri anlamında kimi sıkıntılar olduğunu biliyoruz ve bu konuda yeni yasa önerilerinin, taslaklarının olduğunu, hâlihazırda Plan ve Bütçe Komisyonunda bu konuda önerilerin getirildiğini ve görüşüldüğünü biliyoruz. Dolayısıyla, kadın kooperatiflerini güçlendirmek, desteklemek çok önemli ama bunu yaparken aynı zamanda yasal zeminde de belirli düzenlemelerin, iyileştirmelerin yapılmasına ihtiyaç olduğunu biliyoruz ve biz de Genel Müdürlükle bu konuda sürekli işişare hâlindeyiz diyebilirim.

Girişimcilik konusunda da açıkçası hâlihazırda yürüttüğümüz Kadın İstihdamı Projesi kapsamında -ki bu projede İŞKUR'la ve Çalışma Bakanlığıyla yakın çalışıyoruz- kadınlara girişimcilik üzerinde yeni istihdam alanları yaratmak konusunda faaliyetlerimiz var, bunları yürütüyoruz hâlihazırda.

Bununla birlikte, bir konuya daha özellikle değinmek isterim, Suriyeli mülteciler konusu özellikle bizim de, hani aslında BM'deki bütün örgütlerin bu alanda yoğun olarak çalıştığını biliyoruz. Birleşmiş Milletler olarak bu alan bizim için gerçekten önemli. Biz de Uluslararası Çalışma Örgütü olarak hani Suriyeli kadın mültecilerin özellikle ekonomik anlamda güçlendirilmeleri ve özellikle son yapılan değişikliklerle çalışma izni düzenlemesiyle birlikte Suriyeli mülteci kadınların da iş piyasasına daha fazla entegre olabilmesi için faaliyetler yürütüyoruz. Burada tabii ki tarımın özel bir yeri var çünkü tarımda, biliyorsunuz, son Çalışma İzni Yasası'nda tarım aslında istisnai sektörlerden birisi olarak nitelendirildi ve burada özel olarak çalışma izni almak zorunda değiller Suriyeli mülteciler ve işverenleri. Dolayısıyla, bu alan, çok açık bir alan, hem çok korumasız bir alan olabilir hak ihlallerinin artması anlamında ama aynı zamanda olumlu ve pozitif müdahalelerin yapılabileceği de bir alan aynı zamanda, kadınlara daha fazla buralarda istihdam yaratma, özellikle Suriyeli mülteci kadınlara ve aynı zamanda bölgedeki diğer kadınlara istihdam yaratma anlamında önemli bir alan. Dolayısıyla, biz de bu açıdan hem GAP Bölge Kalkınma İdaresiyle, ÇATOM'larla ve o bölgedeki ilgili kurumlarla ve

belediyelerle yakın çalışıyoruz ve kadınların, Suriyeli kadınların bu alanlarda istihdam edilebilmesi anlamında, daha çok insana yakışır iş imkânlarının yaratılması anlamında neler yaratılabilir, bu konuda düşünüyor ve projeler geliştiriyoruz.

Bir diğer alan, açıkçası üzerinde düşünülebilecek ve aslında Mevsimlik Tarım İşçileri Raporu'nda da geçen, Ulusal İstihdam Stratejisi'nde de referans verilen iş sağlığı ve güvenliği konusu. Bizde, Türkiye'de aslında iş sağlığı ve güvenliği konusu daha çok hani erkek işçilerin sorunuymuş gibi ele alınıyor ne yazık ki çünkü erkeklerin daha egemen olduğu sektörlerde, madencilik gibi, inşaat gibi sektörlerin temel sorunlarından birisi olarak görülüyor. Ama oysaki tarımda da iş sağlığı ve güvenliği çok önemli bir konu ve tarımda çok sayıda kadın istihdam ediliyor ve ne yazık ki bu konuda doğrudan yapılan düzenlemeler yok. Dolayısıyla, hani bu sektörde özel olarak dikkate alacak, buradaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştirecek ve aynı zamanda kadınlar açısından da özel politikalar geliştirecek düzenlemelere ihtiyacımız olduğunu not etmek isterim. Bu anlamda da Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın istihdamı konusunda pek çok, aslında neredeyse önemli ölçüdeki sözleşmeye, Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine imza atmış durumda. Ama bizim özellikle tarımda -ki tarımda geçerli olan ve önemli olan- iş sağlığı ve güvenliği konusundaki sözleşmelerimiz, 129 sayılı ve 184 sayılı Sözleşmelerimiz henüz onaylanmadı. Belki 184 sayılı Tarımda Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi ve Tarımda İş Teftiş Sözleşmesi gibi onaylanmamış olan bu iki sözleşmenin onaylanması için gerekli yasal zeminin hazırlanması konusunda çalışmalar yapılabilir. Bu anlamda, bu sözleşmelerin onaylanma aşamasında kadınlara da öncelik verecek politikaların geliştirilmesi sağlanabilir.

Burada da yeri gelmişken özellikle teftiş sistemi ve İş Kanunu'muza da kısa bir referansta bulunmak isterim hani çok da vaktinizi almadan. Çünkü şu notu düşmek gerekir: Bizim bir İş Kanunu'muz var ama bu İş Kanunu'muz 50'den az istihdam edilen tarım sektörünü ne yazık ki kapsamıyor. Türkiye'de uzun zamandır bir tarım iş kanununun geliştirilmesi konusunda Çalışma Bakanlığıyla sürekli görüşmeler yapılıyor, istişarelerde bulunuluyor ve Çalışma Bakanlığının da aslında gündeminde olan konulardan birisi tarıma özel bir iş kanununun geliştirilmesi çünkü dünyada bunun pek çok örneği var. Tarım kendine has bir sektör olduğu ve burada çalışma koşullarının kendine özgü koşulları olduğu için ayrı bir iş kanunu yaratılmasına dair pek çok örnek var ve Türkiye'de de bu konuda adım atılması konusunda biz gerekli görüşmeleri yapıyoruz. Dolayısıyla, bunu da özellikle not düşmek istedim çünkü burada böylesi bir kanunun yaratılması söz konusu olursa, özellikle kadınlara özel, kadın çalışanlara, tarımda istihdam edilen kadınlara özel maddelerin ya da mekanizmaların geliştirilmesinin böylesi bir kanun kapsamında önemli olacağını düşünüyorum. Bu anlamda da bu aynı zamanda beraberinde tarımda teftiş sisteminin güçlenmesine de yol açacak çünkü tarımda ne yazık ki iş teftiş sistemimiz çok aktif olamıyor, etkin olamıyor pek çok nedenden ötürü. Dolayısıyla, çalışma hayatı dediğimiz alan bir bütün olduğu için ve biz eğer ki insana yakışır istihdam olanaklarını talep ediyorsak kadınlar için, daha fazla insana yakışır istihdam olanakları talep ediyorsak bunun aynı zamanda bir denetim mekanizmasıyla birlikte güçlendirilmesi gerçekten önemli, ki böylelikle kadınların bu anlamda maruz kalabilecekleri hak ihlallerini önlemek anlamında çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden de iş teftiş sisteminin geliştirilmesi konusunda tarıma özgü yeniden mekanizmaların geliştirilmesinin çok anlamlı ve önemli olacağını düşünüyoruz.

Notlarıma da kısaca bakmak istiyorum, unutmak istemiyorum ama politika ve çözüm önerileri konusuna belki bir sonraki aşamada döneriz diye ben şu an bu konuya yer vermek istemiyorum, Gökhan Bey'e sözü vermek isterim ama çözüm önerileri konusunda da birkaç görüşümüz var paylaşmak istediğimiz.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Buyurun.

Hem nazik davetiniz hem zamanınız için teşekkür ediyorum.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 1969’da kurulan bir Birleşmiş Milletler kalkınma kuruluşu, 1971 yılından beri de ilk defa Sağlık Bakanlığıyla, özellikle anne ve çocuk ölümlerinin ülkemizde azaltılması konusunda doğrudan çalışmaya başlamış bir kurum, o günden bu yana düzenli olarak Türkiye’de ağırlıklı kamu ve diğer kuruluşlarla çalışan bir kuruluş. Temel program bileşenleri aslında üreme sağlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ana bileşenlerden biri, nüfus ve kalkınma üçüncü bileşeni ve özellikle son on yılda da insani yardım programı da dördüncü bir bileşen olarak eklenmiş durumda.

Komisyonunuz, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Koordinatörü Meltem Ağduk Hanımefendi’yi çalışmalara daha sık katıldığı için belki biliyor olabilir. Ben de sağlık tarafının koordinatörü olarak yürüyorum.

Aslında şunu söyleyeceğim: Türkiye’ye baktığımızda... Biz hani programlarımızı yaparken bir, işte, ya Binyıl Kalkınma Hedefleri ya da şu anki Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’ni, onun dışında ülkelerin ulusal kalkınma programlarını ve hükûmet programlarını esas alarak programlarımızı geliştiriyoruz ve burada da baktığımızda, Türkiye’nin özellikle kendi çalışma alanımıza girdiğimizde, aslında 2010 yılının başına gelindiğinde şunu gördük: Türkiye aslında anne ve çocuk ölümleri açısından dünyadaki en başarılı örneklerden biriydi, bunları Binyıl Kalkınma Hedefleri’ni yakalamak üzere olan daha beş yıl öncesinde ve onun ötesinde de bu konuda hani gerçekten üzerine geleni yapmama durumundaydı. Biraz daha derine indiğimizde şunu gördük: Aslında kalkınma yönünden Türkiye’nin genel ortalama olarak, göstergeler veya gelişmişlik düzeyi olarak hızla yükselen bir evrimi var ama asıl daha odaklanması gereken şey bölgesel farklılıkların azaltılması, coğrafi farklılıkların asgariye indirilmesi ve bazı nüfus gruplarına yönelik kalkınma farklılıklarının aşağıya indirilmesi. O konuda çok zaten geçmişten beri de kırsalda çalışmamız çok fazlaydı, biraz daha aslında o günlerde, tam da o zamanlarda 24 Mart 2010’du, Başbakanlık genelgesiyle, özellikle mevsimlik tarım işçilerinin ve ailelerinin kamu hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi konusundaki genelgeyle aslında 2006’dan beri yürüttüğümüz çalışmalarla da biraz farkındalığın arttığını ve ışığın buraya yöneldiğini gördük ve dedik ki: “Biz artık proje değil, bir ülke programı yapmak istiyoruz beş yıl boyunca.” Buradaki ana eksen, özünde kırsalda kadın olacak ama tematik olarak mevsimlik tarım işçileri ve aileleri olacak çünkü Türkiye’de tarımdaki istihdam tüm istihdamın dörtte 1’i oranında ve bunun yarısı da aslında mevsimlik tarım işçileri ve bunun üçte 2’si aslında kadın, genç ve çocuklar. Buradan yola çıkarak kendimize sahada akademik anlamda çok iyi bir paydaş bulduk o dönemlerde bence, çok uzun süredir sahada çalıştığı için Harran Üniversitesiyle beraber önce 2011 yılında Türkiye İstatistik Kurumunu da yanımıza alarak, onun sağladığı örneklem üzerinden Adıyaman ve Harran’da -ki mevsimlik tarım işçilerinin yarısından fazlası bu illerden Türkiye’de kökünü alıyor- tam temsil yeteneği olan, operasyonel bir araştırma yaptık ve buradaki araştırmanın temelinde de aslında gelirden tutun, kayıtlı olmadan tutun çalışma koşullarına, beslenme, sağlık bilgi ve hizmetlerine erişimden tutun sosyal şiddete kadar toplumsal, sosyal kalkınmanın tüm dinamikleri vardı ve bunu da araştırmanın kurgulanmasından sahada uygulanmasına kadar hep üniversite ve kamuya açık tuttuk, onların geri bildirimleri, hani kapalı bir araştırma olmadı ve sonrasında da bu araştırmanın sonuçlarıyla... Şu anda liste yapmaya çalışsam aslında 10’dan fazla bakanlık ve bir o kadar da kamu kuruluşu ve üniversitelerle beraber yani Sağlık Bakanlığından, İçişleri Bakanlığından, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından Diyanete kadar, 12 tane üniversiteye kadar, özel sektöre kadar herkesi bir araya getirdik. Operasyonel araştırmaların sonucunda Ankara’da, Urfa’da, Adıyaman’da hem yerelde hem genelde müdahaleler önermelerini birlikte istedik ve bu operasyonel araştırma sonucunda aslında müdahale alanları belli oldu. Bu müdahale alanlarından sonra da şu sözü verdik, dedik ki: “Biz pilot çalışmalar yapacağız, müdahale

araçlarını birlikte tasarlayacağız, ara değerlendirme bağımsız yapılacak, nihai değerlendirme de bağımsız yapılacak ve eğer gerçekten kamu bundan memnunsu bu araçları alıp yaygınlaştıracak.” Hani bir program çerçevesinde yaptık ve araştırmanın başında gördük ki, herkes dedi ki: “İyi ki yapmışınız.” Çünkü şu: Özellikle kadın ve çocuklar olmak üzere aslında hani Türkiye’nin neredeyse tek basamaklı rakamlara yaklaşan anne ve bebek ölümlerinin aslında burada 3 basamaklılara yakın olduğunu ve çocuk ölümlerinin Türkiye ortalamasının yaklaşık 5, anne ölümlerinin 10 kat üstünde olduğunu; yüzde 90’ın üstünde kadınların 18 yaşın da altında evlendiğini, işte, ölü doğumların, düşüklerin, bağışıklamanın, hep bu tip göstergelerin en olumsuz olduğunu gördük. Başka bir şey de bizi biraz daha etkiledi, şunu etkiledi: O dönemlerde günde artık 10-15 Türk lirası kazanç da yapan, hani soframıza soğanı, patatesi, ürünleri getiren... Hani “Biz tarım ülkesiyiz, çok ucuza besleniyoruz.” diye övündüğümüz, belki enflasyonu kontrol altına aldığımız, kalkınmamızın iyi olduğu ama borçlu olduklarımız yani insan hakkı yönünden de, ekonomik yönden de, sosyal kalkınma yönünde de borçlu olduğumuz ve farkında olmadığımız bir kitlenin aslında ortaya çıktığını gördük çünkü yaklaşık yüzde 82’sinin de o zaman yoksulluk gelirinin altındaydı ailesel gelirleri, hem aile hem kişi başına gelirleri ve dedik ki: “Tamam, farkındayız ve bunun üstünde sistematik olarak ilerleyeceğiz.” Ondan sonra müdahale araçları aslında şununla başladı; bir: kırsalda kadını güçlendirmeliydik yani kadını güçlendirmeden önce bizim mesajlarımızı... Çünkü sadece Türkçe değil, üçte 2’si aslında günlük hayatında Arapça ya da Kürtçe konuşuyordu. Bu nedenle hani dil engeli de vardı, aslında bugün göçmenlerle yaşadığımız problemin bir farklısı o yıllarda bu programda da karşımıza çıktı. Ve o zaman dünyada da birkaç ülkede denenmiş ama farklı boyutları olan bu “sağlık aracısı” adını verdiğimiz, aslında doğru sağlık bilgilerini, doğru sağlık davranışlarını ve sağlık arama davranışlarını özendiren, o hedef kitlede daha gönüllü, istekli olan, daha genç veya lider yapıda olan kadınları veya sözü dinlenir deneyimli kadınları alarak aslında bir sağlık aracısı eğitim programıyla hem kadını güçlendirme -ki ileride artık onlar düzenli gelir de almaya başladılar- yani hem sosyal hem ekonomik güçlendirme, bazıları yerel yönetimlere aday oldular, muhtar, aza olanlar oldu, bir bileşeni oydu. Bir diğeri, “tarım iş arabaları” dediğimiz bu insanları istihdam eden, taşıyan, değiştiren insanların sorumluluklarını anlatmak gerekiyordu. Örneğin Türkiye’de aslında biliyoruz ki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları nedeniyle gebe kadının, özellikle gebeliğin ilk üç ayında tarlada çalışması yasakken bu insanlar gebe olup olduklarını bilmedikleri hâlde gübre atan, ilaçlama yapan, bu nedenle her evde en az bir özürü çocuğun olduğu, ölüveriş durumların çok olduğu, kadınların kanser riskinin ve görülme sıklığının daha fazla olduğu yine başka bir problematik alan aldık ama o zaman tabii, iş arabacılığıyla çalışacağız ki bu kadınlara gebe olma ihtimalleri olduğunda, olduklarında “Bu ajanlarla temas ettirmeyin, sıcak stresi altında kalmayın.” filan diye birçok program oldu ama en önemlisi şunu gördük: Birinci basamakta aile sağlığı merkezleri ve toplum sağlığı merkezleri bu grubun dinamiklerini bilmiyor çünkü her biri Konya’da on gün kalıyor, Yozgat’ta üç hafta kalıyor, arkadaşımın bahsettiği gibi, ağustos ayında Karadeniz’e çıkıyor, Aydın’ından... Çünkü Türkiye’de oradan çıkanlar araştırmada 48 ile gittiklerini, bir yıl içinde ortalama 5 il değiştirdiklerini ve bir yerde kayıtlı olmadıklarını... Ha, bu arada da yüzde 12’sinin ADNKS de bile kayıtlı olmadığını görerek şey yaptık hani o Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz gibi olduğunu görerek Sağlık Bakanlığının... Ha, bu programları yaparken de hiçbir zaman da üniversite ve UNFPA eksenli değil, ildeki tüm bakanlıkların taşra teşkilatı ve il yöneticileriyle toplantı yaparak değil, her günü beraber geçirerek yani valilikten başlayarak, İŞKUR’dan, halk sağlığı müdürlüğünden, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından müftülüğe kadar hangi bileşenler varsa bunlarla beraber müdahaleleri geliştirerek birlikte tasarladık, yaptık. O konuda gerçekten birinci basamakta bu ihtiyaçların farkında olmadığı, kayıt eksikliklerinin olduğu ve bu nedenle bunlara yönelik müdahaleleri, eğitim programlarını, uygulamayı ve izleme takibini gerçekleştirdik. Sonra, en önemli unsurlardan birisini şu gördük: Düzenli eğitim olanakları olmadığı için kadınların ve gençlerin veya çocukların aslında eğitimle veya bilgilendirmeyle en tanıştıkları yerlerin başında düzenli veya düzensiz dinî eğitimlerin çok yer tuttuğunu

düşündük, o yüzden de din görevlileri, kadın vaizelerden, vaizlerden başlayıp müftülüğün en üst düzeydeki elemanlarına kadar aslında şey yaptık, bir parça Diyanet... Üniversitenin ilahiyat fakültesinden de etüt alarak aslında sağlık, İslam ve fıkıh gibi bir çerçevede hani sağlığın korunması, bunun için sorumluluklar, yapılması gerekenler; ta, erken evliliklerden şiddete kadar ki sonra yapılan ara değerlendirmelerde din görevlileri içerisinde bile bu konuda kendilerine bile önayak ve aracı olduklarını, hatta şiddet konusunda kendilerini bile suçlayıp bu programlardan sonra kendilerinde bir davranış değişikliği olduğu ve bunu topluma yaygınlaştırmada da çok liderlik yaptıklarını gördük.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Özür diliyorum.

Çok eşlilik üzerine çalışma yaptınız mı? Orada öyle bir sorun da var.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Şunu söyleyeceğim size: Çok eşlilik o araştırmanın direkt sorusu değildi, başka çalışmalar da yaptık ama temsili araştırmada bunu sormadık, sorduğumuz böyle en farklı soru akraba evliliği idi, yarı yarıyaydı; Adıyaman ve Urfa’da böyle yüzde 49,8; 50,2 çıktı; yüzde 90’ı 18 yaşın altında ve akraba evliliği. Buna, odak grup görüşmeleri yaptığımızda şunu söylemişti genç çalışanlar:

Bir: ben tarımdayım, hiç kimseyi görmüyorum.

İkincisi de şu: Çok etkilemişti bizi, “Niçin hem küçük hem de akraba evliliği?” diye... Ya, çok önemli, şunu diyorlardı bize 18 yaşına gelip de evlenmemişse “Amcasının oğlu bile onu istemiyor.” Yani düşünün, bunun bir eksiklik, olumsuzluk, güzel olmama, sağlıklı olmama, istenmeme gibi bir öz değerlendirmeye, hatta suçlamaya yol açtığını öğrenmek bizi sarsmıştı. Resmî olmayan evlilikler yaygındı ama çok eşlilik doğrudan bir soru değildi bu şeyde ama diğer odak gruplarda da çok karşımıza çıkıyordu diyeyim.

Bunun dışında şunu çok gördük: Hani, sadece bunlar yetmedi, asıl, dediğiniz, vurguladığınız gibi yerel yöneticiler çok önemliydi. O dönemlerde gerçekten Urfa’daki çalışmalarda Sayın Fakıbbaba Belediye Başkanıydı, çok desteğini gördük ama bu değil, hani muhtarlara ulaşmamız gerekiyordu, kaymakam ve vali yardımcılar çok önemliydi ve İçişleri Bakanlığıyla beraber özellikle tarım, sağlığın korunması ve gezici tarımla ilgili kaymakam ve vali yardımcılarını yani kamudaki yerel yöneticilere yönelik bir eğitim programı geliştirildi. Ara değerlendirmede, ilginçtir, bu programlar içerisinde aslında en fazla etkiyi sağlayan ve başarı sağlanan, bir, yerel yöneticilere, kaymakam ve vali yardımcılarını yönelik program; ikincisi de din görevlilerine yönelik programdı; en etkili araç da sağlık araçları çıktı kalıcılık ve sürdürülebilirlik açısından. Bu program, dediğim gibi, mevsimlik tarım işçileri başladı, şu anda ülke programında “kırsalda kadın ve...” diye devam ediyor. Sizlere materyal vereceğim ama “Kalıcı neler kaldı?” dediğimizde şunu söyleyeceğim; bir: Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği’nde, gezici hizmetler dâhil yönetmeliğin tümünde, tüm programları uyarladı yani artık Sağlık Bakanlığı bunu kendine aldırttı, hatta şu anda Avrupa Birliğinden fon alıp, bizim bu programı tüm Türkiye’ye yaygınlaştırmak için çalışmaları sürüyor, özellikle Kanuni Bey’in başkanlığındaki bölümde.

Bu modüller üniversitelerde, örneğin Türkiye’de şu anda 7 tane üniversitede halk sağlığı, sağlık bilimleri fakülteleri, yine Urfa’da İlahiyat Fakültesinde daha mesleki eğitimden önce hekim, hemşire, ebe, kimse mevsimlik tarım işçisi ve kırsalda kadın ne demek biliyor ve mesleki eğitimi, hizmete başlamadan önce bu eğitimler artık eğitim programlarının içerisinde kalıyor.

Birinci basamak sağlık personelinin hizmet içi modüllerinin tümü şu anda Sağlık Bakanlığı tarafından kullanılıyor yani hizmet içi eğitim programına entegre edildi. İçişleri Bakanlığında tam modüller bitti, özellikle hani kaymakamların işe başlamadan önceki altı aylık kurslarının içine bir tam günlük şey almıştık, hani, Bakanlık yerleştirmeye karar vermişti fakat bu dönemde tam, programın kapanması, seçim, yeni Kabine olmuş, üst yönetim değişiklikleri nedeniyle tekrar oraya uyarlayacağız.

Modül eksik ama yönetimin tekrar desteğini alacağız çünkü o kaymakamlık eğitimlerinde bunların ortaya konması çok önemli çünkü il ve ilçelerdeki bu hıfzıssıhha kurullarına, sağlık kurullarına kaymakamlarımız başkanlık ediyor, illerde vali ve vali yardımcıları. Aslında bu önlemlerin hepsi kadına yönelik orada alınır ve kendi takiplerinde yapılırsa aslında kamunun çok hâkim olduğu ve tüm kurumlarının... Şunu söyleyeceğim size, tek bir örnek vereceğim: İşte, kadınlarda “brusella” dediğimiz, çok özürlü diliyorum, doğuda, tırnak içerisinde “mal hastalığı” veya “ateş” gibi bir sürü adları vardır, çok fazla düşük sebebidir, ölü doğum sebebidir; hep sağlık müdahaleleriyle önlenmeye çalışılır ama özellikle hayvan aşılması yapılmazsa insandaki brusellanın önlenmeyeceği kimsenin aklına gelmez ve brusellayla hâlâ biz antibiyotikle insan kovalarız ama bunun halk sağlığı yönünden asıl yönetimi hayvanların uygun zamanda aşılması ve insana geçmesinin önüne geçilmesidir. Yani koordinasyonun nasıl gerektiğini vurgulamak için söylüyorum.

Bunun dışında, dediğim gibi, aslında şey de önemliydi, hani, din görevlilerinde biz talebi, kitapları, eğitimleri filan yetiştiremiyoruz, bu programların aslında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından ülke geneline yaygınlaştırılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hani, yapılandırılmış sağlıkta kadının güçlendirilmesi, korunması sağlığının, çocuğunun ve bu konudaki bileşenleri çok böyle şeydi, hani tamamen bunları din görevlileri ve dinî kaynaklar... Hatta “dinî kaynaklar” derken ayetleri temel olarak açıklamaya çalıştılar ki çok net olsun, hani açık olsun, hiçbir tartışmaya yer vermesin diye.

Özel sektörle çok iş birliği yaptık, tarım kimyasalları çok önemli, şunu görüyorduk çünkü: Tarım kimyasalların yapıldığı kovalarda insanların çamaşır yıkadığını, aynı ilaçlarla aynı çadırlarda o yüksek ısı altında yattığını, hatta kuru gıda sakladığını filan çok görüyorduk; ta, özel sektöre kadar işte, bunların tarım ilaç, kimya ve gübre satılırken bunların kapları ve ürünlerinin nasıl uzaklaştırılacağına kadar programları oldu. Bence şeydi, kalanlar ne oldu? Aslında kalanlar şu oldu: “mevsimliktarimiscileri.com” diye artık herkese açık ve her materyale, araştırmadan tutun, eğitim materyallerinden tutun, kamunun tüm kanun, genelge... Çünkü son Hükümet programında mevsimlik tarım işçileri 3 maddede yer aldı, bu da bizce bir başarı göstergesi; hani, bir Başbakanlık genelgesi vardı, Hükümet programının ana eksenlerinden biri oldu, aslında bu da önemliydi, bunun farkındalığını artırmaya çalışıyorduk. Kalkınma programında doğrudan ismedildi ve “mevsimliktarimiscileri.com” da aslında güncel olarak, hani, öykülerden tutun, belge, dayanak, kitap, eğitim modülleri, müdahaleler, medya eğitimlerine kadar her şeyi bulabiliriz; o iyi bir kaynak oldu, her şey orada yani onları getirmeye kalsam kütüphane gerekli, o yüzden getiremeyeceğim bir kısmını, olanları sizlerle paylaşıcağım.

Bunun dışında da dediğim gibi, kamu kurumları bunu artık birincil iş aldılar. Tek başarısız olanlar aslında şunlar oldu: Sağlık araçları, kadın ve genç sağlık araçları da çok çok küçük ücretlerle özellikle bu yerel kalkınma programlarıyla veya yerel destek programlarıyla, istihdam programlarıyla eğer istihdam edip de kadına doğru sağlık bilgisini, sağlık arama davranışını öğretip kendi akranlarına yaymayı, kendi grubuna kendi ana diliyle kendi anlatımıyla yapmayı, onları sağlık hizmetlerini kullanmaya yönlendirirsek kadın, şiddetten tutun sağlığa erişmeye kadar güçlenecek. Özellikle bu yaş grubunda, yani ortalama Türkiye’ye göre yaşam süresi asgari sekiz yıl az, bununla ortalama yaşam süresi uzayacak.

KETEM diye bir şeyi bilmiyorlardı. Bizim sağlık araçlarımız dolmuş ve otobüsle meme ve rahim ağzı kanseri taraması için... Urfa ve Adıyaman’daki KETEM’ler diyor ki: “Bu sağlık araçları olmazsa buralar boş kalacak, şimdi zaman bulamıyoruz taramalara.” Çok ilginç oldu, sağlık araçlarımız arasında güç okuryazar olup 3-4 kız çocuğunun okumasını destekleyerek açık öğretimle şu anda lisede olanlar var. Yani ilk güç okuryazar durumundayken, kadının güçlendirilmesi algısını alıp bunu çocuklarına yansıtırken çocuklarımdan geri kalmayayım diye beraber eğitim alanlar var. Altı, yedi tane yerel yönetimde, küçük küçük mahallelerde adaylar oldu, birbirlerini desteklediler.

Ben, sağlık aracısı modelinin aslında Kalkınma Bakanlığının destekleriyle kadının hem sosyal hem ekonomik yönden güçlendirilmesi, hem doğru bilgi ve davranışın yaygınlaştırılması hem de Türkiye'nin -işte, şu anda ne var?- sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde var, işte, hedef 3: Sağlıklı bireyler, hedef 5: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve hedef farklılıkların azaltılması, kalkınma yönünden farklılıkların azaltılması... Türkiye gibi 78 milyonluk bir ülkede, kalkınmanın bu kadar hızlı olduğu yerde tabii ki yavaşlayacaktır eğer özel gruplara veya hizmetten yararlanamayan gruplara temas edemezsek, ki bunların başında kırsalda kadın ama özellikle genç kadın geliyor; burayı unutmamak gerekiyor. Çünkü orada çok ilginç bir şey var: Kentsel yaşamın dinamiğinde genç dediğimiz, eğitimde olduğumuz insanlar, genç, kadın, anne, çalışan, ne dersenez adına ama bunun güçlendirilmesi gerekiyor; o yüzden biz programa artık kırsalda kadını evirdik.

İnsani Yardım Programı'nda çok sahaya çıkıyoruz, yani ben şunu söyleyebilirim, bugüne kadar en az 20'den fazla kentte, yolun zor olduğu yerde çadırdaki hayat geçirirken nasıllar, ne yapıyorlar deyip konuşmak zorundasınız, oturmak zorundasınız; böyle çalışan insanım, son dönemde şunu görüyorum: Eskişehir, Polatlı -benim bilmediğim yerler olabilir- Malatya, Adana, Hatay, Konya, burada artık Suriyeli kadın mevsimlik tarım işçileri veya ailelerini görüyoruz, yani artık ayrı obalar var birbirinden biraz mesafeli. Hatta şu anda Eskişehir'de özel bir program yapacağız çünkü çok uzaktalar, tesadüfen bulduk ve dağların arkasında Türkçe konuşmayan ama tarımda çalışıp kendi kendine orada var olmaya çalışan artık gezici nüfuslar var ve bu göçle, hani sınır aşan göçle içerideki göç buluştu. Buluşurken şu anda alanı ve pazarı paylaşıyor veya paylaşmıyor; farklı dinamikler eklendi. Zaten düşük gelir grubu ve hizmetlerin güç gittiği bir gruptu, buna ikincil, üçüncül engeller eklenince ücretten tutun, gelirden tutun, hizmete erişime kadar başka hem olumluluklar hem çatışmalar ortaya çıkabilir, iyi yönetilmesi gereken bir alan. Yani insani yardımın da aslında "kırsalda kadın" diye bir programı var. Biz onun için de şimdi insani yardım kırsalda kadınla ilgili yeni bir program tasarladık ve ben yine önümüzdeki hafta Urfa'da olacağım kimle nasıl çalışabiliriz diye çünkü Mevsimlik Tarım İşçileri Derneği -MEVTİDER- diye de bir dernek kuruldu, yani STK ayağı da oluştu kendiliğinden, bu nedenle bunları bir araya getirebileceğiz. Bu yüzden, Komisyonunuzun çalışmasının çok çok kıymetli olduğunu, gerçekten ülkeye, ekonomiye katkı sağlayan ama bu anlamda da Kadın Erken Fırsat Eşitliği Komisyonu olarak... Aslında fırsatta en eşitsiz olanlar grubu -ki kırsalda kadın ve tarımda gezici çalışan kadınlara temasın bu ülkedeki kalkınmadaki o farklılıkları kapatmada en etkin müdahalelerden olduğuna inanıyorum, zamanımızın az ve kısıtlı olduğunun çok farkındayım ama bu çok kıymetli konu da kurumsal bırakın, teknik bir insan olarak da kendimi -gerçekten abartmıyorum- adadığım bir alan. Komisyonun emrine amade olduğumu paylaşmak isterim.

BAŞKAN – Bu kırsalda kadında sağlık araçları modelini biraz açabilir misiniz? Somut olarak nasıl bir uygulama yaptınız bu sağlık aracı modelinde?

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Sağlık araçlarında uygulama şöyleydi efendim, başta şunu yaptık: Biraz hep oturup, konuşup, onlara, insanlarla bunu -bazen asistanlar oluyor, "intörn" öğrenciler oluyor, gönüllülerle- konuşup ne yapıyorlar, ne yapmıyorlar; bu uzun seanslar alıyor, aslında hayatını algılamaya çalışıyorsunuz. Ondan sonra "Sen bilgiyi nereden alıyorsun?" diyorsunuz. Baktığınızda bilginin aslında etraftan alındığını gördük çünkü bu çalışmada sadece sağlık değil, biz sosyolog, sağlık, eğitim bilimleri var ve etraftan bilgi almaya çalışıyoruz. Bilginin az ve erişiminde korku olduğunu söylüyoruz. Örneğin şey var, işte, bir tane kadın hastanede doğum yapmış, ebe, hemşire veya hekim kötü davranmış, işte "Sen kokuyorsun." deyip bakışından bile etkilenmişse "Bize orada kötü davranıyorlar." diye... Sağlık kuruluşlarında çalışmaya başladığımızda sağlık personeli yardımıyla yapılan doğum yarı yarıydı, gebelik öncesi bakım dörtte 1'di. Aynı grupları beş yıl boyunca takip ettik, beş yılda bu gruplarda anne ve bebek ölümü sıfırdı yani aynı grupta; bu inanılmaz bir şey. Ondan sonra "Bu çalışmalarını sen

de yapabilirsin.” dedik. Çadırda, çalışırken, mahalle aralarında boşta olduğumda bana biri anlatsa ben birisine anlatsam... Bunu çok gördüğümüzde, dedik ki: Biz zaten genel kamu araçlarıyla, yok sağlık personeliyle, üst dilden bunları anlatamayız. Sıcaklık yaratmalıyız, farkındalık yaratmalıyız, girdiğinde kabul görmeli. Sağlık hizmet sunucu geldiğinde bir köprü olmalı, bir temas noktası olmalı; bunu gördük ihtiyaçlarını bilmeyerek.

Peki, “Küçük küçük şeyler anlatsak sizler anlatabilir misiniz?” dedik. Küçük gruplarla önce çok az yaptık ama yapıldığında sahaya birlikte çıktık.

BAŞKAN – Yani orada yaşayan insanlarla birlikte.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Tamamen orada yaşayan.

Ve sonuçta program yaklaşık artık üç haftalık bir program oldu. Sağlık konusunda basit bir dille temel bilgiler hizmet sunucuya nasıl olacağı anlatılıyor.

BAŞKAN – Peki, onlar bir vakit ayırdı tabii bu bilgileri almak için. Yani onlara bir maddi destek sağlandı mı?

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Almak için vakit ayrıldı. Şunu söyleyeceğim: O dönemde gönüllü başladı fakat sahaya çıkmaya başladıklarında -o insanların yevmiesi var, ulaşımı var, yemeği var, işte, ayakkabıları parçalanıyor, çok zor bir iş- onlara bizim kurumun olanakları ölçüsünde sembolik, aslında bir ücret değil de kendi yevmiyeleri karşılığında destekler verdik ama o para gelir değil onların giderlerini aslında karşılamaydı. Bunu yaptık, bunsuz tutmak zor. Çünkü bugüne kadar -şunu söyleyeceğim size- 300’den fazla aracı yetiştirdik, bu araçlar şimdi insani yardımda kullanılıyorlar ve özel STK’lar bunlara maaşlar veriyor, 1.000-1.500 lira, o yüzden elimizde tutamıyoruz.

BAŞKAN – Özel STK’lar.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Özel STK’lar değil de uluslararası sivil toplum örgütleri, Hükûmetin akredite ettiği bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları. Bu insanlar artık insani yardımda da kullanılıyor. Arapça biliyor olmaları, işte, Kürtçe biliyor olmaları...

BAŞKAN – Az önce demiştiniz ya yani kurumlar da, Kalkınma Bakanlığı da belki bu kişileri istihdam ederek böyle bir modeli geliştirebilir diye. Yani kurumların istihdam etmesi yani çözüm önerisi olarak...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Toplum yararına çalışma modelleri var ya, burada toplumda kısa süreli çeşitli insanları çalıştırıyorlar. Toplum yararına çalışma kapsamı içerisinde çünkü bu insanlar özellikle ne oluyorlar? Özellikle ne oluyorlar? Mesela üç, dört ay...

BAŞKAN – Yani bu model kapsamında öyle bir alan olabilir.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Nisanda çıkıyorlar, nisandan sonra kasım aralığı kadar hep Türkiye’nin dört tarafındalar. Üç dört ay, Urfa’ya, Adıyaman’a geldiğinizde, işte, Eyyübiye’dir, yani o varoşlarda, kimisi mağarada, kimisi teneke evlerde, kötü koşullarda orada dinlenip yeni iş alanı bekliyorlar; tam ölü alanları ve çok da uğraşmadıkları için her türlü mesaja, bilgiye açıklar. Biz hep o dönemleri kullandık yani eğitimlerimiz, sahada yaptıklarımız dışında Urfa, Adıyaman’a gitmeden önce kasımdan nisana kadar hep bu araçları kullanıyorduk. Sağlık araçlarının şöyle bir şeyi var: Gittiği yerde, geldi Ermeni; oradaki ne toplum sağlık merkezini bilir, ne ambulansı bilir. Sağlık müdürlüklerini etkilerken, diyorduk ki biz “Size sağlık aracısı yetiştiriyoruz, geldiğinde kapınızı çalacaklar.” Gidiyorlardı, kaymakama

kendilerini tanıtıyorlar, muhtara, TSM müdürüne ve insanlar nerede olduğunu bilmiyordu. “Biz buradayız, şu kadar gebe kadın, şu kadar çocuk var. Ne zaman gelerseniz biz sizinle yardımlaşacağız.” diyorlardı. Mobil hizmetlere başlanıyordu, yani amaç o köprüyü sağlamak.

Şunu söyleyecektim, orada yapılan modelde şu yapılıyordu: Basit temel eğitimler yapılıyor, birlikte sahaya çıkılıyor, izleniyordu, onlara ödev veriliyordu. “Bugün 5 tane kadınla konuş, yarın gelip ne konuştu, nasıl yaptı, nerede tıkanı, neyi kolay yaptı?” Ertesi gün “10 tane kadını bilmem nereye götür.” Eğitimler belli, basit bir teorik bilgi, iki, üç gün uygulama şansı vermek, geldiğinde neyi niye yapamadığını görmek, onu güçlendirmek, fazlaysa çıkarmak, azsa eklemek, yoksa “Eğitim verelim “powerpoint”ten de, gitsinler.” değil ve bunu yaparken dediğimiz gibi bir sonraki şeylerde bu sefer yetkinleşmiş sağlık araçlarının eğitimlerde kendilerini rol model yapıp, “Ben bunu yaptım, çalışıyor bu.” deyip, böyle üstüne ekleye ekleye aslında tabanda kapasite yaratıp, o yarattığınız kapasiteyle de önemli olan bilerek, korkmadan, damgalanmadan, ayrımcılığa tabi tutulmadan sağlık hizmet sunucusunun, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığındaki sosyal hizmet sunumunu yapmak... Biz şu 112’yi kullanarak bile çok anne kurtardık, çünkü çok anne ambulansa filan doğum yaptı, yani olmazsa o kadınlar -bir sürü şeye tanık oluyordu, öyküler vardı çok rapor yazmadık, çok insani değil-tarlalarda ölüyor, etrafta da kimse yok, gömülüyor filan. Kayıt altına girmeden ölen bebek çok fazlaydı, kayıt altına girmeyen doğum çok fazlaydı. Bunların olmaması gerektiğini... En son bir toplantıda şunu söylemişti bir sağlık aracı, 44 -45 yaşındaydı o günlerde, aslında zor okuryazardı: “Biz bu program olmadan önce -çok çok net söyledi, uzağa baktı, bize de bakmadı- bunların kader olduğunu düşünerek gayet şey yapıyorduk. Ben bunun kader değil önlenabilir, iyileştirilebilir olduğunu gördüm.” Salondaki insanların gözleri ıslanmıştı. Yani o “Kabul et ve otur, kabuğuna çekil.” anlayışını yıktık. Bu anlayışı ancak o tabanda bir dinamik yaratarak kurtarabiliyorsunuz; onu söyleyebilirim.

Diğerlerinde de şu çok var: Çok sektörlü, arkadaşlarım çok iyi anlattılar. Mesela Tarım Bakanlığının o 2012’deki Kırsalda Kalkınma Programı’nda bile kendi sağlık grubumun moderatörüydim, hepimiz bir şeyler anlatmaya çalışıyorduk. Yani burada şunu söyleyeceğim sadece sağlık, sadece Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı diye değil, kırsalda kadının gerçekten özel ve daimi bir çalışma grubunu gerektiriyor. Çünkü her kurumun birikimi var, yani bu çok önemli ve aslında dört beş yıl böyle bir yaklaşımla yapılsa... Yani mesela medya eğitimlerini anlatmadım, medya eğitimleri kadar sürüyor... Böyle bir araya gelirse aslında gerçekte...

BAŞKAN – Yani oradaki yerel dinamiklerin; kaymakam, belediye, muhtar, diyanet, üniversite...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Bizim ilçede yaptığımız orada çok başarılı oldu. Bizim aslında yerelde yaptığımızı merkezi hükümette... Biraz daha zorlanıyoruz, çok daha fazla konumuz var ve alanlarımız dikey...

BAŞKAN – Onların ortak bir çalışma grubu kurması, yani yereldekilerin...

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Ama merkeze yansması lazım.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Merkezin de iradesinde, desteğinde ve otoritesinde olması lazım. Çünkü Sağlık Bakanlığıyla biz mutabakat zaptı imzalamazsak oradaki insanlar diyecek ki “Bakanlık izin vermezse yapamam.” Bunlar her şey için geçerli.. Kırsalda kadın için şunu söyledik: Seçilmiş. Doğu, güneydoğuda çok çalıştık ama biliyoruz ki Kastamonu’da da kırsalda kadın, Çankırı’da da... Ya, ben Bursa’da domatesten başka gıdası olmayan Uludağ’ın hemen arkasında köyler biliyorum. Yani biraz seçilmiş bölgelerde bu modelin uluslararası uzman kuruluşların ve bakanlıkların “Sana şunu veriyorum, bu ilde çalış sonuçlarını getir, bağımsız değerlendirme yaptırayım ben.”... Bağımsız değerlendirme derken, hizmet sunucuya, kullanıcıya, işte, kime yapıyorsa kendisi yapsın, onlarla görüşsün. “Müdahillerin

bu kadarı çalışıyor, bu kadarı çalışmıyor.” demişsin, ara bir değerlendirme. “Bunları düzelt, bunları koy.” Bir daha final değirme yapsın, ondan sonra da bakanlık bu modeli yaygınlaştırsın. Aslında bu tüm Türkiye’de oturmaya başladı, bu program bize beş yılda öğretti; bu mevsimlik tarım işçileri olanını kırsalda kadın için daha spesifik yapmamız lazım. Bizim 2020’ye kadar da hedefimiz -kendi bütçelerimiz olanağında- bir iki ilde olabilir ama bunu kamu yaparsa, bence bölgesel, her bölgeden bir vilayet alsa, indeksleri var bunun çünkü kadın ve kalkınmayla ilgili indeksler, TÜİK’in biliyoruz ayrıntılı rakamları var, böyle iller...

BAŞKAN – Bir bakanlık altında mı diye düşünüyorsunuz?

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Ben şunu söyleyeceğim: İllerde kolaylığı ne biliyor musun? Bir vali yardımcısı aslında şey yapsa mesela Urfa’da... Bizim vali yardımcılarımız çok kıymetli oldu. Bir vali yardımcısı konuyu sahiplendiğinde zaten o kurumlar bir araya kolay geliyorlar, daha koordineli bir araya geliyorlar. O yüzden illerde model geliştirmek güzel bir şey, programlı ve faydalı olacak.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Belki merkez ilde de bu durumda İçişleri Bakanlığının koordinasyonunda ya da Tarım Bakanlığının koordinasyonunda.

BAŞKAN – Ya da Kalkınma Bakanlığının.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Aslında Kalkınma Bakanlığının koordinasyonu...

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Tabii, çünkü ajanslar ve kalkınma idareleri de var artık onların şeyinde ve hem finansman açısından hem de şey açısından onların...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Her yönden iyi olur. Ama şu önemli olabilir, benim kaygım ne biliyor musunuz? Bir şey dediğinizde... Çünkü METİP Projesi neyi gösterdi? Çok para kondu, raporları da yayınlandı fakat sadece Çalışma Bakanlığı koordineli yapacaktı ama ne oldu? Dediler ki: İllerde bir tane METİP koordinatörü memur var ve o insanlar da ihale yapmak... Yani METİP’in şeyinde şu vardı: Kaynak iyi kullanıldı ama sürdürülebilir olmadı işler, çünkü koordinasyon değil. Hani Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı –tırnak içerisinde- herkes halayı yandan oynadı. Bence bunun biraz daha merkezî olması lazım.

BAŞKAN – O zaman sizden yazılı somut öneri bekliyorum, kapsamlı, çünkü biz raporumuzda somut önerileri de bulundurmak istiyoruz.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA - Efendim, muhakkak sizlere gelmiştir başka kaynaklardan ama bir kere de ben takdim etmeye çalışayım efendim.

Somut önerileri, geçmişleri değil de müdahalelerle ilgili somut öneri.

BAŞKAN – Mesela bu sağlık aracı modeli başka konularda da uygulanabilir dediğiniz gibi. Nasıl bir uygulama modeli daha verimli olur yani nasıl somuta indirgenebilir, nasıl bir çalışma yapılabilir ya da biz kurumlara neyi önerirsek daha faydalı oluruz diye sizlerden öneri bekleyelim.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Hoşgörünüze sığınarak saygıyla...

BAŞKAN – Estağfurullah, buyurun.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Bizim için çok son dakika oldu ve takdir edersiniz, benim, mesela, son altı yedi günde hep saha programım var. Ne kadar zaman içerisinde olabilir süre?

BAŞKAN – Yok, bizim süremiz var, biz daha çalışıyoruz.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Peki.

Ya şeyden dolayı, hani, çok önemli, kıymetli ama biraz, az bir şey zamana ihtiyacım olacak.

BAŞKAN – Tabii, tabii, mutlaka yani önemli olan...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Ben bayram izni kullanmayanlardanam, bayramda tamamlayıp veririm.

BAŞKAN – Yok, süremiz var bizim, süreli değil.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Tamam, peki, sağ olun.

BAŞKAN – Hangi arkadaşımız “Çözüm önerilerini daha sonra ifade edeceğim.” diye söz...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Ben tamamlayayım.

BAŞKAN – Tamam, siz tamamlayın, ondan sonra çözüm önerilerini alalım.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Ben hem biraz çözüm önerileri de giriş yapmış olayım, şöyle: Az evvel belirtmiştim Gıda ve Tarım Örgütümüzden temsilcimiz gelemedi ama yazılı olarak neler yaptığı ve öncelikleri konusunda Komisyona mutlaka bilgi vereceğiz ama benim içim rahat çünkü zaten Tarım Bakanlığından Nimet Hanım’ın yaptığı sunuşta FAO’yla yapılan iki projeden bahsedildiğini tahmin ediyorum. O pilot çalışmalarında özellikle -projenin ismi çok uzun olduğu için söyleyemiyorum- Kastamonu, Antalya ve Kars’ta pilot çalışmaları yürütülen projedeki deneyimlerimizin -Gıda ve Tarım Örgütü ve Tarım Bakanlığının- özellikle kadınların tarımsal yayım faaliyetlerine, eğitim faaliyetlerine, teknik bilgiye erişimi konusunda çok önemli ve tekrarlanabilir bir model olduğunu düşünüyorum. Yine, bu, belki zaten Tarım Bakanlığının çözüm önerileri içerisinde vardır ama yaygınlaştırılmasının önemli olduğunu düşündüğümüz bir şey.

Bir ikincisi de yine Gıda ve Tarım Örgütünün üzerinde çalıştığı tarım istatistikleri meselesi yani toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış tarım istatistikleri. Çünkü, bu konuda bizim tabi olduğumuz uluslararası sözleşmeler çerçevesinden baktığımızda da karnemiz pek iyi değil. Özellikle de son değişimle, bizim yerel yönetimler yapıımızdaki, idari yapılanmamızdaki değişimle de bu kırsal-kentsel ayrımını henüz tam oturtamamış olmamız... Çünkü, biz Resmî İstatistik Programı toplantılarına da katılıyoruz Gökhan Bey’le, orada da...

BAŞKAN – Büyükşehirin sınırları genişletildi.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Evet ve bu bizim için önemli bir şey çünkü arkadaşlarım satır aralarında dile getirdiler ama herhâlde çözüm önerilerinde de çokça yer alacaktır, izleme mekanizmaları. Bu izleme mekanizmalarının ve Gökçen’in dile getirdiği ihtiyaç belirleme mekanizmalarının özellikle bu veriyle çok desteklenmesi gerekiyor. Çünkü, bizler uluslararası örgütler olarak aynı kamu gibi bir hesap verebilirlik düzleminde belli verileri de oturtmamız gerekiyor, göstergeleri oturtmamız gerekiyor.

BAŞKAN – Yani, ortak bir veri tabanı oluşturulması.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Evet, evet.

Dolayısıyla, bu cinsiyete göre ayrıştırılmış tarım istatistikleri meselesinin ve kırsal kesimde hizmete erişim meselesinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Bizim, zaten, Gıda ve Tarım Örgütümüzün yine Tarım Bakanlığı ve TÜİK’le beraber...

TÜİK ortak olmuş muydu resmî olarak Nimet Hanım, siz daha iyi biliyorsunuz ama?

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Yok, ortak olmadı, destek verdi.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Değil ama evet destekleyici. Fakat, biz bir şekilde bu Resmî İstatistik Programı içerisinde de bunu dile getiriyoruz çünkü şu anda Resmî İstatistik Programı çalışmaları yapılıyor ve...

Hangi yılları kapsayacaktı bu yeni program?

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – 2017-2021.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Yani çok önemli. Önümüzdeki dönem içerisinde o yüzden bu Komisyonun bu alanda yapacağı önerilerin çok zamanında olacağını düşünüyoruz. Gösterge geliştirme, veri toplama, idari kayıtların düzenlenmesi... Özellikle, il tarım müdürlüklerinden gelen idari kayıtların bu anlamda kadın istihdamı ve sosyal güvenliğe erişim konusunda, tarım istihdamı konusunda çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bizim yaptığımız bir toplantıda ziraat odaları veri tabanlarını güncellediklerini söylemişlerdi ama Türkiye İstatistik Kurumu temiz veri kullanmak durumunda olduğu için henüz ziraat odalarının bu verilerine bakılamamış ama bu da yine önerilerden bir tanesi olabilir. Çünkü, özellikle, Özge'nin bahsettiği 50 kişinin altında çalışan işletmelerin kayıtlılık durumu, çalışan kadın ve kadın sahiplilik durumunu ancak ziraat odalarına yapılan kayıtlardan ve yine il tarım müdürlüklerinin idari kayıtlarından ulaşabiliyoruz bildiğim kadarıyla. Bunların da önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu tip konular bizim Gıda ve Tarım Örgütümüzün bu toplumsal cinsiyet istatistikleri programı ve projesi altında ele alınıyor ve bu sonuç önerileri olarak da gündeme gelecek.

Ben ikinci bir şey olarak, bizi, Birleşmiş Milletlerin 8 temel insan hakları bildirgesinden bir tanesi olan Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi gereği -ki Türkiye çekincesiz olarak imzalamıştır biliyorsunuz- biz Türkiye olarak bu sene 7'nci raporumuzu verdik, temmuz ayında rapor görüşmeleri var. Bize son iki değerlendirmede ve bir ara değerlendirme süreçlerinde en çok soru gelen şeylerden bir tanesi, kırsal kesimde kadınların hizmetlere erişimi. Bu da, hizmetlere erişim konusunda da en çok eğitim, sağlık ve bir de şimdi güvenlik gündeme geliyor. Güvenlik meselesi de özellikle aile içi şiddet konusunda yapılan çalışmalar ve araştırmalar, kırsal kesimde yaşayan kadınların -ki artık biz neresi kırsal kesim onu da çok iyi bilmiyoruz ama- koruyucu ve önleyici mekanizmalara erişimlerinin oldukça sınırlı olduğu bilgisi var -son yapılan araştırmalar da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yaptığı araştırmalar da bunu gösteriyor- ve bu mekanizmaların kullanımı. O yüzden son kasım ayında Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin sorduğu sorulardan bir tanesi de, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine yönlendirdiği sorulardan bir tanesi de özellikle kırsal kesimdeki kadınların bu hak ve hizmetlere erişimi konusunda alınan tedbirler ve politika önerilerini içeriyor. Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı paylaşılmasına rağmen, bu programın bu açılardan özellikle izlenmesi konusunda sorular vardı hatırladığım kadarıyla, değil mi Nimet Hanım?

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Evet.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Bunlar yine temmuz ayında gündeme getirilecek ve muhtemelen çıkacak. Bu CEDAW'dan başlamışken, bir 14'üncü maddemiz var bizi bağlayan kırsal kesimde kadına ilişkin. Fakat çok yeni olarak da mart ayında -herhâlde Komisyonunuz bu konuda çalışma yapmıştır- 34'üncü Genel Tavsiye Kararı var ki bu 34'üncü Genel Tavsiye Kararı, az evvel Özge Hanım'ın bahsettiği sosyal güvenlik sistemlerine erişim, insana yakışır çalışma koşulları gibi şeylerde üye ülkelere çok ciddi sorumluluklar getiriyor tedbir

almak konusunda. Bunlar önümüzdeki günlerde daha çok önümüze çıkacağı için ve belki, özellikle, bu 34'üncü Genel Tavsiye Kararı çok yeni olduğu için biz Birleşmiş Milletler olarak bu konuda size destek vermeyi taahhüt edebiliriz. Bakanlıklar seviyesinde bunun bilgilendirilmesinin, tanıtımının yapılması ve çeşitli bakanlıklarımıza, özellikle uygulayıcı bakanlıklarımıza getirdiği yükümlülükler konusunda eğer arzu ederseniz bir öneri olarak, Birleşmiş Milletler olarak biz bu konuda, güçlendirme ve kapasite konusunda destek verebiliriz.

Bunların dışında belirtmek istediğim, yine, Gıda ve Tarım Örgütünün yeni ön çalışmalarına başladığı bir konu var, o da özellikle tarım alanında çalışan yine Suriyeli göçmenlerle ilgili olarak şu anda henüz daha ön saha çalışmasını, araştırmasını yapmakta oldukları bir çalışma. Geçtiğimiz hafta bir misyon geldi, bakanlıklardaki arkadaşlarımızla görüştü, bizim farklı örgütlerdeki arkadaşlarımızla –örneğin, Berna Hanım'la, benimle ve farklı örgütlerden arkadaşlarımızla- görüşmeler yaptılar, bölgede de çalışmalarını yürüttüler. Temel amacı bu çalışmanın da aslında, hem Türkiye'deki tarım alanında çalışan ev sahibi insanlarla birlikte Suriye'den gelip tarım alanında çalışanların hayat standartlarının kırsal kalkınma yoluyla iyileştirilmesi gibi bir üst başlık ama dediğim gibi daha çok hazırlık ve ön araştırma aşamasında.

Benim söyleyeceklerim bu kadar. Sanırım Gökhan bir cümle eksik bırakmış, Gökhan'a sözü bırakayım.

Çok teşekkür ediyorum tekrar.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Nezaketiniz için teşekkürler.

Bu sağlık aracısı modelini anlatmak biraz uzun ve kapsamlı. Bir kaynak, zamanınız olursa, gerçekten, İZ TV, biliyorsunuz, yerel bir belgesel kanalı, Digiturk'te.

BAŞKAN – Hangi TV?

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – İZ TV, İz bırakmaktan geliyor. Digiturk platformunda var. Biz 2015 yılının son gününde başladık. Eğittiğimiz bir sağlık aracısı, doğrudan, kendi ağzından bu öyküyü anlatıyor müdahaleler dâhil “Bitmeyen göç: Tarım işçileri” diye, şeyi bu. Hani, İZ TV'nin web sayfasından da bulabilirsiniz. Her ay 3-4 defa farklı zamanlarda yayınlanıyor. Şöyle söyleyeceğim: Yani orada biz değil, tarım aracısının kendi anlatıyor, 40-42 dakikalık bir belgesel. Vaktiniz olursa onu şiddetle tavsiye ederim çünkü biz ne kadar anlatırsak anlatalım boş. Daha önce hayatında hiç hekime gitmemiş, doğumlarının hepsini evde yapmış kırk yaşın üstünde bir kadının o iki üç yılda neye dönüştüğünü, nasıl güçlendiğini anlatan kendi öyküsü. Zamanınız olursa fikir verecektir.

Sağ olun.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Benim burada bir eklemek istediğim var.

Verdiğiniz bilgiler için ayrı ayrı her birinize teşekkür ediyorum, çok değerli bilgilerdi. Bu tavsiyelerde, yapılması gerekenlerde benim de bir katkımlarım olsun istiyorum.

Bizim resmi dilimiz Türkçedir. Tabii ki mülteciler var, farklı kökenden, etnik gruptan vatandaşlarımız var, kendi dillerini konuşuyor, koruyor olmaları sıkıntı değil belki ama özellikle bütün kadınların Türkçeyi ve okuma yazmayı öğrenmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Bu neden önemli? Bilgiye ulaşması için; birlikteliğe, uzmanlara ulaşması için ve yine kamu kurum ve kuruluşlarına, diğer kurum ve kuruluşlara ulaşması için Türkiye'de yaşayan herkesin Türkçeyi ve okuma yazmayı ve önemlisi kadınların bilmesi gerekiyor. Bugün hangi Avrupa ülkesine giderseniz gidin orada bir eğitim almak da istesenez, yerleşmek de istesenez ilk şartlarından birisi kendi dillerini konuşabiliyor olmanızdır ve bunu yapamıyorsanız bunun mutlaka eğitimi verilir. Bunun birçok örneği var farklı

ülkelerde. Gelen kişilere, gelen grubun temsilcisi olan çift vatandaşlar var, orada yaşayan Türkler var -mesela, Belçika’da, Fransa’da, başka bir yerde- hem dillerinin eğitimini verirler hem de yaşayacakları ülkenin adalet sistemi, kanunları, hakları, hukukları hakkında bilgi verirler. Bu bir eğitim modelidir. Zannediyorum biz burada çok eksik kaldık yıllardır. Kadınların bunu bilmesi neden önemli? Kadın evi dizayn edendir, insan yetiştirir. Babalar genelde çalışır, çocuklarıyla iletişimleri belli bir noktaya kadardır ama anne çocuğu yetiştirir, topluma yetiştirir. Bir yandan annenin çocuğunu yetiştirirken doğru bilgiyi kullanması çocuklarıyla -okuduklarını da düşünürsek- doğru iletişim kurması, artı, yine dediğim gibi birçok kişiye, kuruma ulaşması açısından çok önemli. Zannediyorum bu göçmenlerden mülteciler çok önemli çünkü Türkiye’de yaşıyorlar. Türkçeyi bilmeden, öğrenmeden nasıl rahat yaşayacaklar? Yani, bu bir seferberlik gibi de olabilir. En azından bu ülkede kaldıkları sürece, kalmayı arzu ettikleri sürece, kendi ülkelerindeki sorunlar çözülene kadar... Belki bir kısmı yerleşecek bunların buraya. Çocukları burada doğmaya başladı, burada eğitim alacaklar. O sebeple, tüm kendi vatandaşlarımız da dâhil, mültecileri de düşünerek dil eğitiminin ve okuma yazma eğitiminin öncelikli olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sizlerin de bu konudaki görüşlerinizi almak isterim.

Bunu belirtmek istedim, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Çok yerindesiniz. İki tane şey önemli: İnsani Yardım Programı’nda Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu şu ana kadar Sağlık Bakanlığı, STK ve üniversitelerle 20 tane Kadınlar ve Kızlar İçin Güvenli Alan açtı. Burada sağlık, toplumsal cinsiyet eşitliği, psikososyal destek yapılıyor ama hepsinde verilen ortak eğitimlerden biri aslında Türkçe dil eğitimleri. Bu programın parçası.

Öneriniz çok kıymetli, önerinizi desteklemek için bir adım öteye götüreceğim. Yetişkin Türkçe kursları da yaptık biz ama en güzel başarı şunu gördük: Yetişkin kurslarındaki müfredat ve içerik yetişkinlere uygun değil. 40 yaşındaki bir kadına “İp atla, top at, onu yap, bunu yap.” deyip... Tüm temelini sağlık mesajlarıyla şey yaptık, işte “Gebe olunca doktora git. Aşımı yaptır.” gibi. Yani, şey var, asıl yapılardan biri... Yani, okuma fişlerini biz şöyle yaptık: Sağlık okuryazarlığı fişlerini genel okuma fişi hâline dönüştürdük. Yine Harran Üniversitesinin çok katkısı oldu, onlar yaptı. Bunu vurgulamak istiyorum yani yetişkin kadına ne olur o kadar zaman kaybediyorsa kafasına bilgiyi nakşedin; ip atlamasın, top atmasın. O zaman, kendine yakın olduğu için...

BAŞKAN – İki şey birden birlikte verilsin yani.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – O tip kalıplar itiyor, üzücü geliyor, kırıcı geliyor.

BAŞKAN – Hem okuma yazma hem başka konuları öğreysin.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – O fişlerle öğrenmek biraz incitici ama onun yerine... Çünkü o zaman “Ben sağlık okuryazarlığı kursuna gidiyorum.” diye gidiyor ve böylelikle okuma yazmayı değil, aslında bir yerde kamu hizmetlerine erişim okuryazarlığı olabiliyor. Bence bunun hani TÖMER’i, Millî Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim ve Yetişkin Eğitim merkezleri, neresi varsa, yetişkinlere yönelik ister geçici misafir veya mülteci veya yabancı ister Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olsun, buradaki içeriğin artık yetişkin veya kadın veya genç kız, neyse, ona uygun içerikte olması ülkeye bence maliyette de etkili olup zaman kazandıracak.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Evet, değerli bir bilgi bence. Bunu Millî Eğitim Bakanlığıyla paylaşarsak...

BAŞKAN – Büyük harflerle yazdık bunu.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Bence Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla da paylaşmalıyız çünkü yakında ASDEP Projesi başlayacak, evlere de gitmeye başlayacaklar. Muhtemelen onların da bilmesi gerekecek.

BAŞKAN – Ben ILO’yla ilgili bir konuyu soracaktım.

Şimdi, tabii, kırsalda kadın diye belki daraltıyoruz ama sizlerin kadın istihdamının artırılması ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi yönünde somut projelerinizden birkaç tanesinden bahsederseniz... Direkt kırsalla ilgili olmayabilir belki ama...

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Tabii, tabii.

Şimdi, aslında Kendi İşini Kendin Kur Programı bunun gerçekten bir örneği. Küresel ölçekli geliyor, Türkiye’de adapte edilmiş bir program. Biz bunun yazılı olarak size ayrıntılı bilgisini zaten veririz. Şu an İŞKUR’la birlikte yürüttüğümüz bir kadın istihdamı projemiz var, İsveç Kalkınma Ajansı tarafından destekleniyor ve bu proje kapsamında bilfiil iş piyasasına girmeye hazırlanan kadınlara girişimcilik eğitimleri veriyoruz. Ama bu girişimcilik eğitimleri iki aşamalı aslında...

BAŞKAN – Bu, Kadınlar İçin Daha İyi İşler Projesi mi?

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Evet. Burada hem KOSGEB’in girişimcilik programını uyguluyoruz ki bu çok önemli bir program ve buradan bir sertifikasyon alınabilmesi çok önemli. Ama öte yandan biz bu eğitim programını kadınları daha güçlendirmeyi hedefleyen ikincil bir eğitim programıyla destekliyoruz. Yani, örneğin, kadınların gündelik yaşamında ihtiyacı olacak bilgileri vermek, kadın insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilendirmek, iş sağlığı gibi, iş piyasasına giriş koşulları gibi ya da İŞKUR’un faaliyetlerinden yararlanmalarını sağlayacak mekanizmaları göstermek üzere ekstra modüller entegre ettik biz bu eğitimlere ve bunları kadınlarla paylaşıyor olacağız.

BAŞKAN – Bu hayata geçecek yeni bir proje, değil mi?

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Aslında bu Kadın İstihdamı Projemizin bir ayağı, faaliyetlerinden birisini oluşturuyor ve tabii bu kadınlara aynı zamanda mentorluk hizmeti de sunmak istiyoruz. Bu alanda, girişimcilik alanında gerçekten başarılı olmuş, bu konuda çalışmalar yürütmüş ve kadınları geleceğe dair hazırlayacak, yönlendirecek. Aslında Gökhan Bey kamu hizmetlerinden yararlanma konusunda okuryazarlık meselesini söyledi, burada girişimcilik konusunda finansal okuryazarlık da çok önemli hâle geliyor aslında. Bu da ayrı bir eğitim modeli ve mekanizmasını gerektiriyor çünkü KOSGEB’in verilerine de baktığımızda girişimcilik eğitimlerine dâhil olmak görece kolay belki, hibe alabilmek kolay ama bunu devam ettirme meselesi çok önemli ve kadınların en çok mağdur olduğu konu bu. Yani, sadece kurmakla yetinmemeliyiz, bu kadınların bu piyasada nasıl kalacağını, nasıl kendini geliştireceğinin ve büyüteceğinin yollarını, mekanizmalarını geliştirmeliyiz. Burada tabii özel sektörün önemli bir rolü var, bankaların çok önemli bir rolü var ki Garanti Bankası uzun yıllardır bu konuda hibeler veriyor, kadın girişimciliğini destekliyor. Belki bunlar daha da güçlendirilebilir. Diğer özel sektör temsilcileriyle de daha güçlü iş birlikleri geliştirilebilir bu konuda. Biz bu yürüttüğümüz faaliyetler konusunda size kesinlikle yazılı ve ayrıntılı bilgi vereceğiz.

Bir iki nokta var, onları da söyleyip sözü arkadaşlara bırakmak istiyorum.

BAŞKAN – Bize bununla ilgili bilgi verirken -hepsi için söylüyorum- bugüne kadar projeye başvuranlar, sürdürülebilir olanlar yani istatistiki bir veri de varsa elinizde, işte, ne kadar kadın derneği ya da kadın STK, kooperatif baş vurmuş, bunların ne kadarı sürdürülebilir olmuş, bunlarla ilgili eğer veriler de varsa onları da iletirseniz memnun olurum.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Tabii ki. Bizim bu faaliyetimiz daha çok yeni başladı. O yüzden daha yeni yürütmeye başladığımız için hani sonuçlara dair size bilgi vermemiz mümkün olmayabilir ama daha önceki deneyimlerimizden mutlaka veririz.

Gökhan Bey'in bahsettiği İZ TV örneğinden ben de küçük bir örnek vermek isterim ki Zeliha Hanım'la birlikte zaten dokümanlarımızı göndereceğiz. Mevsimlik tarım çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda 2 ayrı film çalışması yaptık, Pikola ikisinin de adı; Pikola 1 ve Pikola 2.

BAŞKAN – Ne dediniz ismine?

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Pikola.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Küçük fındık.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Fındık toplayıcılarından esinlenilerek geliştirilen 2 film, belgesel film diyebiliriz. Burada da aslında hem mevsimlik tarımda çalışan çocuk işçilerinin gözünden hayatlarını hem de ailelerinin ve aynı zamanda araçların gözüyle mevsimlik tarım işçiliğinin gündelik yaşama ve çalışma hayatına ilişkin çok güzel doneleri olan 2 belgeselimiz, onları sizinle paylaşacağız mutlaka.

Çözüm önerileri konusunda da aslında bu konuda çokça farklı bakanlıklar nezdinde, farklı politika dokümanları nezdinde görüşmeler yapılıyor, tartışmalar yürütülüyor. En can alıcı noktadan başlamak isterim: Ücretsiz aile işçiliği konusu. Yani, bu gerçekten özellikle kadın tarım işçileri söz konusu olduğunda bizim öncelikle yer vermemiz ve buna ilişkin politikalar geliştirmemiz gereken bir konu çünkü tarımdaki kadınların önemli bir kısmı çalışıyorlar ve bunun karşılığını alamıyorlar. Çünkü bu bir meslek olarak görülmebiliyor, çünkü bu aile için yapılmış bir ortak üretim olarak görülebiliyor ama bu kadınlar tam da bu nedenle sosyal sigorta kapsamı dışında kalıyorlar. Dolayısıyla, emeklilik hakları olmuyor, sağlık hakkı konusunda eşlerinden yararlanabiliyorlar ama kadınların örneğin yalnız kalmaları durumunda, eşlerini kaybetmeleri durumunda, boşanmaları durumunda çok daha mağduriyetler oluşabiliyor. Dolayısıyla, somut olarak özellikle sigorta kapsamını geliştirmek konusunda kolay sigortalılık modellerin geliştirilmesi çok acil ve önemli. Bu konuda, örneğin SGK'nın yürüttüğü bir proje var. Biz de bu projenin akademik danışma kurulundayız, ben akademik danışma kuruluna katkı sunuyorum. Bu proje kapsamında bir rapor hazırlandı. Ben sizinle bu raporu da paylaşırım SGK'daki ilgili kişilerin de izniyle. Çünkü burada gerçekten tarım sektöründe kayıtsız olan işçilerin nasıl kayıt altına alınabileceğine dair çok spesifik modeller ve öneriler var ve SGK da bunu kendi gündeminde tartışıyor. Örneğin, daha yakınlarda -geçtiğimiz yıl daha doğrusu- ev işçilerinin kolay sigortalılık kapsamından yararlanabilmesi için SGK bir model geliştirdi. Aynı model ya da benzeri bir model kolay sigortalılık kapsamı altında tarımda çalışan kadın işçiler ve ücretsiz aile işçileri için düşünülebilir ve geliştirilebilir. SGK'nın buna çok açık olduğunu da biliyorum. O yüzden de bunun üzerinde durmakta fayda var.

İkincisi, tarımda araçlar konusu çok önemli. Mevsimlik tarım işçilerinde de karşımıza çıkıyor. Biz sağlık araçlarından bahsettik ama bunun yanı sıra gerçekten işçi ve işveren arasında -nasıl ifade ediliyordu- aracı konumunda olan...

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Dayıbaşı.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Dayıbaşılar.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Dayıbaşı, elci veya yarıcı.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Evet, dayıbaşı sistemi. Bu çok önemli çünkü şu an hâlihazırda işleyen bir mekanizma var ve bunun illa ki çok aksayan, hak ihlallerine yol açan yanları da var ama sonuçta kurulu bir mekanizma var ve bu mekanizmaya da ek olabilecek

yeni bir yasal düzenleme geliştirildi. Özel istihdam büroları konusunda biliyorsunuz çok yakınlarda İŞKUR'un kendi kanununda ve İş Yasası'nda bir değişiklik yapıldı. Bu özel istihdam büroları ve özel istihdam büroları aracılığıyla geçici istihdam teminine ilişkin bu yasada mevsimlik tarım işçileri de söz konusu, tarım işçileri de kapsanıyor ve bir nevi aslında aracılık sisteminin daha regüle edilmesi, daha fazla yasal bir mekanizmaya oturtulması gibi bir hedef var. Dolayısıyla, burada gerek şu anki aracılık sistemi gerek özel istihdam bürolarına yönelik geleceğe dair hem denetleme mekanizmalarının hem de bilgilendirici mekanizmaların geliştirilmesi gerekiyor. Çünkü mevsimlik tarım işçileri ya da diğer tarım işçileri bir süre sonra bu özel istihdam büroları aracılığıyla istihdam edilmeye başlanacaklar ve bu özel istihdam büroları işçileri bilgilendirmek gerek iş sağlığı güvenliği konusunda gerek sigorta konusunda gerek çalışma hakları konusunda gerek sağlık hakları konusunda bilgilendirmek yönünde birer araç olarak kullanılabilirse işçilere doğrudan ulaşılabilir. Çünkü kurumların işçilere ulaşması sahada çok zor ama illa ki bu araçlar ve özel istihdam büroları bu işçilerle doğrudan çalışıyor olacak. Dolayısıyla, biz bu özel özel istihdam bürolarını ya da aracılardan daha iyi çalışma koşullarını sağlamak açısından iyi aktörler ve mekanizmalar olarak kullanabiliriz. Dolayısıyla, bunu dikkate almakta fayda var.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Anladım. Yani, dayıbaşı mesela ya da yarıcı ya da elci olanları kayıtlı hâle getirip, aynı zamanda eğitip hem topladıkları işçileri kayıt altına alma şansı yaratma hem de eğitime şansı verilmesi.

BAŞKAN – Onların bilgilendirilmesi.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Aynen öyle. Yani, aracılardan biz bilgilendirirsek, onları kayıt altına alırsak -çok güzel özetlediniz- aynı zamanda bu sorumluluğu da onlara yüklersek yani gönüllülük olarak değil ama bir yükümlülük olarak onlara yüklersek onlar da işçilerini hem sigortalatmak hem her anlamda her konuda bilgilendirmek yükümlülüğüne sahip olur, dolayısıyla bilgi hızlıca tabana doğru yayılma imkânı bulur.

BAŞKAN – Yani, eğitim verme yükümlülüğü getirilmesi gibi.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Somut destekliğe bir örnek vereyim. Programa araştırma yaptığımızda İŞKUR'da 2 taneydi bu dediğimiz gruptan. Modül geliştirilip, bir de İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kanunu sorumlu tuttuğu için biraz da korkutarak “Sorumlusunuz.” deyip bu modülü geliştirip İŞKUR'la yaptığımızda yüzde 10'a falan çıktık biz. Ama biliyorduk ki o zaman 400'den fazla sadece vardı ama bir yıl içinde bu kanunu anlatarak şey yaptığımızda -ve modülü yaptık, modül İŞKUR'un elinde şu anda, var- 1'den, 2'den, 100'ü geçti rakam.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – O modülleri alabilir miyiz yani içeriğini görürsek...

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Tabii ki, hayhay.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Yani, kanun çıkarmak bizim için de daha kolay hâle gelebilir.

BM NÜFUS FONU ÜREME SAĞLIĞI PROGRAM KOORDİNATÖRÜ DR. GÖKHAN YILDIRIMKAYA – Bir şey söyleyeceğim efendim. Çok desteklemek için de şöyle bir şey söyleyeyim: Yine, bir mevsimlik tarım işçisi -bana anlattığı- şeyi seyretmiş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızın bir spot filmi var, doğrudan da mevsimlik tarım işçisine atfen yapılmış hatta genç bir kadın tarım işçisi var. Biraz mevsimlik tarım işçisine göre daha iyi görünüyor çünkü öyle değil gerçek hayat ve güzel de mesajlar var, işte, “Kendinizin, çocuğunuzun yarınlarmı güvenceye almak için...” diyor. Fakat sonlandırdığı da mesela şu yani ben orada biraz çelişkiye düştüm: En son mesajı “Primini öde, rahat yaşa.” Bu insan işçiye ve asgari ücretin altında ücretle çalışıyorsa -yevmiyeler 15-25 lira arasında- bir, kendisinden primini ödemesini istemek ne kadar gerçekçi, iki, primini kendisi işçi olanın ödemesi ne kadar adil? Mesela o spot filmi izlerken aklıma o insanlar geliyor, kötü hissediyorum

yani çünkü soruldu “Bu biz değiliz ve primimizi ödeyecek öyle güzel...” Yani, orada bir şey var. Çok iyi niyetli, yapıcı olduğunu sanıyorum ama sorumluluğu o güçte olmayan birine yıkmaya yerine ya güçlendireceğiz, gelirini garanti altına alacağız ya da işçiyi kiralayan ödeyecek yani orada benim biraz kaygım var, eksen kayıyor. Adı “işçi”yse Anayasa, kanunlar, İş Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu işverenin ödemesini tanımlıyor. Düzensiz gelir getiren faaliyet ama namı hesabına çalışıyorsa peki ama çok namı hesabına çalışmıyor bu insanlar.

ILO TÜRKİYE OFİSİ TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – Gökhan Bey, işte, tam da orada kolay sigortalılık sistemi çok önemli. Yani, hani, devletin teşvik edeceği, daha az primler üzerinden daha çok kişiye ulaşabilecek bir sistemin geliştirilmesi önemli. Orada aslında devlet teşviki o yüzden önemli yani kolay sigortalılıkta da hem işverene bir yükümlülük -burada özel istihdam bürolarına örneğin bir yükümlülük düşüyor olacak elbette- ama aynı zamanda devletin de bunu sübvansedeceği, daha çok katkı sunacağı bir sistem. Bu böylelikle bu sosyal koruma tabanının daha da genişlemesine yol açacaktır. O yüzden bence çok önemli gerçekten.

Birkaç nokta daha belirtip hemen sözüme son vermek istiyorum. Bir diğer konu, tarım sektöründe mesleki standartlarımız yok.

Yani, tarım sektöründe biz istihdamı geliştirmek istiyorsak, daha ileri bir adıma götürmek istiyorsak orada mesleki standartları da geliştirmek çok önemli ve bu standartları geliştirirken burada kadınların bu imkânlarla ulaşabilmesi, İŞKUR aracılığıyla mesleki eğitim kurslarına kayıtlarının sağlanabilmesi ve belki bir nevi sertifikasyon sisteminin geliştirilmesi düşünülebilir. Ama bu sistem geliştirilirken özellikle mesleki standartlar geliştirilirken bu bir süredir Mesleki Yeterlilik Kurumuyla da görüşülüyor. Standartlara ve eğitimlere yeni modüllerin eklenmesi, örneğin iş sağlığı güvenliği konusunda. Yani sadece mesleği nasıl ifa edeceklerini değil, bu mesleği ifa ederken kendilerini nasıl koruyacaklar? Tarımda bu iş sağlığı güvenliği konusunda nasıl koruyucu önlemler kullanmaları gerekiyor? Örneğin, Gökhan Bey çok güzel bir örnek verdi: Kadınların düşük yapma eğiliminin güçlü olması. Çünkü orada tarım sektöründe muhatap olmak zorunda kaldıkları, zehirleyici maddeleri kullanmak zorunda kalmaları gibi. Aslında çok basit önleyici önlemler geliştirilebilir ve bunun bir kültürünün oluşturulması gerekiyor. Bu kültür oluşturulurken birtakım adımları var, bunlardan birisi bu mesleki standartlara bunun entegre ediliyor olması ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakışının da buna entegre ediliyor olması aynı zamanda çok anlamlı olur, eğitim üzerinden kadınlara ulaşabilmek konusunda.

TÜİK’in resmî istatistik programı konusunda çalışmalar gerçekten çok kıymetli. Biz özellikle kooperatifçilik alanında bu konuda çalışıyoruz. TÜİK resmî istatistik programına kooperatiflere ilişkin toplumsal cinsiyet eşitliği ayağının da güçlü olacağı bir program aldı. Türkiye’deki kooperatiflerin hem istihdam ayağı hem kadın istihdam ayağı hem de diğer ayaklarını içerecek şekilde genel bir ulusal veri tabanı geliştirilecek. Bunu ILO, TÜİK ve Kooperatifler Genel Müdürlüğü birlikte yürütüyor. Burada dolayısıyla biz önümüzdeki yıllarda özellikle kadın kooperatiflerinde hem tarım sektöründe hem de diğer sektörde kadın kooperatiflerinin sürdürülebilirliğine ilişkin...

BAŞKAN – Pardon, ulusal veri tabanı ILO, TÜİK, başka?

ILO TEMSİLCİSİ ÖZGE BERBER AĞTAŞ – TÜİK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifler Genel Müdürlüğü birlikte yürütüyor. Dolayısıyla, çok genel bir resme sahip olacağız ve bundan sonra düzenli verilerimiz de olacak ve biz orada aslında hani kooperatifler nezdinde nasıl bir sistemde geliştirebiliriz, ne tür politikalar geliştirebileceğine dair de verileri elde etmiş olacağız.

Şimdilik notların böyle, paylaşmak istiyorum. Sonra yazılı olarak zaten ileteceğiz size, çok sağ olun.

BAŞKAN – Başka ekleyeceğiniz hususlar varsa alalım.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ ATİLA URAS – Çok teşekkürler.

Aslında epey detaylı konuşuldu. Belki Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı bakış açısıyla küçük bir özet geçmek gerekirse tabii ki kalkınma çabaları yerden yere değişiyor, pek çok farklı yerde pek çok farklı girişimlerde bulunmak gerekiyor ve her bir çabanın da önündeki olası engellerde farklı uğraşılması gereken sıkıntılar, sorunlar oluyor. Artık sorunlar tek değil, çoğunlukla kümülatif sorunlar, bunlara böyle bütünselik, entegre çözümler bulmak gerekiyor; her birinin sosyoekonomik, özellikle sosyal etkilerine bakarak olumlu ya da olumsuz. Bu aşamada da tabii ki toplumsal cinsiyet eşitliği en önemli parametrelerden bir tanesi. Böyle bir çözümler listesi çıkarmak çok kolay değil açıkçası. Fakat çözüme yönelik ya da iyileştirmeye yönelik başarılı örneklerin ölççeklerinin büyütülüp tekrarlanması sanıyorum mantıklı şeylerden birisidir ki çoğunlukla yapmaya çalıştığımız da bu. Diğer yandan istihdam oluşturulması, mesleki eğitimler, bu kapasite geliştirme Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın da aslında yapıyor olduğu ve daha tematik, daha yenilikçi, daha etkin bir biçimde de olması için çabaladığı bir konu.

Birazdan, aslında toparlaması için sözü Gökçe'ye vereceğim. Biz de yazılı olarak size hem yaptığımız sunumun hem programımızın hâlihazırdakilerin yanı sıra geçmişte bitirdiğimiz ve tekrar etme kapasitesi de olan faaliyetlerimizin bir raporunu sunacağız. Bunun ekine de onlar özelinde aslında çözüm önerilerimizi ekleyeceğiz. Fakat diğer yandan burada notlar tutuyorduk, o yüzden sözü Gökçe'ye vermek istiyorum toparlaması için.

Teşekkür ederim.

BM KALKINMA PROGRAMI TEMSİLCİSİ GÖKÇE BAYRAKÇEKEN TÜZEL – Çok teşekkür ederim.

Atila Bey'in de belirttiği gibi gerçekten bütün bu çabalar aslında kapsayıcı bir kalkınmanın sağlanmasına yönelik çabalar ve kalkınma programının da ana hedeflerinden ve çok kesişen alanlarından biri. Arkadaşlarımız çok değerli, çok somut, önemli katkılarda bulundular. Bütün bunlarda altının çizilmesi gereken bir iki konunun da ben altını çizerek onların alanda yapmış olduğu somut örnek çalışmalara vurgu yapmak istiyorum.

Kadınların hizmetlere erişimi dediğimiz noktadan itibaren etkin hizmet sunumunu garantilemiş olmamız çok ana bir eksen. Çünkü etkin hizmet sunumu olmadığı durumda, hizmet sunumunun etkin ve yaygın olarak, coğrafi olarak ve nitelik olarak etkin ve nitelikli hizmet sunumunun olmadığı durumda kadınlara bu hizmet sunumunun erişiminin bilgisini vermenin gerçekçi bir yanı ne yazık ki olmuyor, hatta ana etik yaklaşımlar açısından da yapılmaması gereken bir standart olarak dokümanlarda da bizim dikkatimizi çeken konulardan bir tanesi. Dolayısıyla, hakların elde edilmesi noktasında hak sahiplerinin bu hakları bilmesinin önünde hakların sunumundan sorumluların bu hakları yerine getirmesi geliyor bir adım önünde. Bunları gerçekten sağladıktan sonra hak sahiplerinin erişimine bunları sunmak, dolayısıyla hedeflediğimiz kitlemiz, objemiz kadınlar olabiliyor ama bu aslında ana yararlanıcı, belki de ana hedefimiz kurumlar, yapılar, yasalar olmalı esas olarak ve onlardan kadınların yararlanması. Çünkü meslek edinme kursları verdiğimiz zaman alanda kadınlar şöyle şeyler söyleyebiliyorlar: “Hocam, sertifika çeyizimiz oldu, biz bunları ne yapacağız?” Çalışma alanlarını açmazsak, çalışmalarına olanak verecek bir aile yaşantısı, bir toplum düşüncesi sunmuyorsak çalışmalarını teşvik etmemiz için yaptığımız çabalar bir zaman, kaynak kaybı hâline geliyor. Belki de daha zor durumda bırakıyor kadınları.

Ücretsiz aile işçisi dediğimiz şey aslında bu ifade çok nazik bir ifade. Hani aslında çünkü esas olarak emeğinin bir başkası tarafından kullanılması insanların yani köleliğin en yaygın biçimlerinden bir tanesi esas olarak. Ama biz bunun yasal yolunu oturtup çözme noktalarını yerleştirmeye çalışıyoruz. Hani temel bir insan hakları ve eşitlik perspektifinden hareket edip önce sorumluluk düzeyinde hareket etmek ve doğrudan yararlanıcıların bundan yararlanır hâle gelmesini düşünmek çok öncelikli

diye düşünüyorum. Onu belirtmek istedim. Tabii bu da bilgiyle olacak, izleme konusunda çok güzel ifade etti arkadaşlarım, ayrıca Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı 2016'da son buluyor, yenisi hazırlanacak herhâlde. Planın ne ölçüde hayata geçirildiğinin izlenmesini biz çok büyük bir merakla bekliyoruz yani planın bir izleme programı da var gördüğüm kadarıyla. Hani bu plan nasıl ilerleyecek? Ne ölçüde hayata geçti? Nereler aksadı? Bunlar için de bir izleme çalışması, bunun bilgisinin paylaşılması, bunun üzerine adımları atmamız açısından, bizim de etkin adımlar atmamız ve kamuyu desteklememiz açısından, bizim açımızdan da bu tür bir bilgi alışverişi çok kıymetli gerçekten.

O kadar, başka eklemek istediğim bir şey yok. Çok teşekkür ederiz bu fırsatı verdiğiniz için.

BAŞKAN – Sağ olun.

Var mı arkadaşlar ekleyeceğiniz bir şey?

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Ben bir şey eklemek istiyorum, daha doğrusu aslında ilave edilmesi gereken belki bir konu olarak da...

Şimdi, UNPD'nin hibe programları var ki gerçekten çok dikkat çekici oluyor, kırsal alanda biz de bunun farkındayız. Şimdi, FAO ile projeler yürütüyoruz, Tarım ve Gıda Örgütü olması nedeniyle. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının da en çok iş birliği yaptığı bir Birleşmiş Milletler kuruluşu. Fakat FAO'da şöyle bir eksiklik hissediyoruz. Şimdi, sosyoekonomik yönden kırsaldaki kadınları güçlendirilmek istendiği zaman, kapasite geliştirilmek istendiğinde eğitimler gerçekten çok önemli. Saha ziyaretlerinde –ki Zeliha Hanım'la da birlikte yaptığımız bazı ziyaretler oldu- kadınlar eğitim aldıktan sonra örnek teşkil edecek bir işletmelerin kurulmasını istiyorlar, bir alan istiyorlar kendileri için. Şimdi, her konuşmanın sonunda hep bir lider kadının ortaya çıkartılması var. Bu kadının ortaya çıkartılması için biraz teşviklerin de yapılması gerekiyor. Şimdi, UNDP'de olan şey FAO'da olmadığı için biz FAO'da böyle bir eksiklik hissediyoruz. Sadece kapasite geliştirme noktasında, kadınlarımızın da artık belli bir noktadan sonra bu projelere katılmadığını ya da biraz zorlamayla katıldığını hissedebiliyoruz ama şöyle bir program olduğu zaman, “Biz size eğitim vereceğiz, kapasitenizi geliştireceğiz ve eğitimde başarılı olan kadınlara örnek bir işletme de kuracağız.” Böyle dendiği zaman o işletmeyi kadın görmek istiyor, kendi alanında kurulmasını istiyor ya da bu teşviklerden yararlanabilmek için kendi bizzat programın içerisinde yer almak istiyor.

Şimdi, FAO'nun ikinci faz toplantısında ilgili arkadaşlarıma da ben bunu iletmiştim, bu konunun çok önemli olduğunu, ikinci faz açılırken kırsaldaki kadınlara bu programlardan teşvik niteliğinde de desteklerin sağlanabilmesinin bizim çalışmalarda daha aktif projelerde yer almamızda etkili olacağı düşüncesindeyiz. FAO'nun yetkilisi olmaması nedeniyle Zeliha Hanım sizin aracılığınızla bunun tekrardan iletilmesini arzu ediyoruz.

Çok teşekkürler.

BM TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ UZMANI ZELİHA ÜNALDI – Memnuniyetle.

Aslında Nimet Hanım'ın bahsettiği şey bizim genel olarak da Birleşmiş Milletlerin önümüzde, biz de 2016 yılı itibarıyla 2016-2020 Birleşmiş Milletler Kalkınma ve İşbirliği Stratejimize başladık ve ilk defa olarak da Birleşmiş Milletlerin bu önümüzdeki beş yılın içerisindeki çalışma alanlarından bir tanesi, temel dört alandan bir tanesi toplumsal cinsiyet eşitliği. Bunun içerisinde de bu yeni stratejimiz bizi daha çok ortak programlar yapmaya yönlendiriyor. Yani bu söylediğiniz konu tam da aslında bu ortak programlar kapsamında değerlendirilecek bir şey. Biz de belki bakarsınız kendi içimizde böyle bir kırsalda kadın görev gücü oluşturup söylediğiniz şeyi gündeme getirebiliriz. Çünkü benzer bir çalışmayı örneğin çocuk evlilikleri konusunda yapıyoruz şu anda. Bir sürü Birleşmiş Milletler örgütü olarak bir araya gelip bu konuda ortak bir çalışma yürütmeye çalışıyoruz.

Bunu ben ödev olarak alıyorum Nimet Hanım, sağ olun.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI EĞİTİM, YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KIRSALDA KADIN HİZMETLERİ KOORDİNATÖRÜ NİMET KALELİ – Çünkü 3 tane pilot ilden bahsettiniz, Kastamonu, Kars ve Antalya. Şimdi, bu kadınlara eğitimler verdik ve bu kadınlar çok da güzel eğitimler aldılar. Pazarlama, işte iş kurabilme, birtakım yeni ürünler oluşturabilme. Şimdi bu kadınlar bize soruyor, diyor ki: “Tamam ben bu eğitimleri aldım, ikinci ayağında ne yapacağız biz?” Şimdi kaldık biz burada yani FAO projesi başarıyla yürütölmüş bir proje, evet, eğitimler açısından ama ikinci ayak olarak bu kadınların elinde belgeleri var, çok iyi eğitimleri var ama kadın kırsal turizm yapmak istiyor ya da işte farklı bir alanda çalışma yapmak istiyor çünkü çok kapasiteli kadınlar seçilmişti bu eğitimlerde.

İşte bunun özellikle değeriendirilmesi bizim için çok önemli.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz katılımınız için.

Sizin bilgilerinizi ve verilerinizi ayrıca bekliyoruz.

Tekrar teşekkür ederim.

Kapanma Saati: 12.12

